

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOSOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA FILMOVÝCH, DIVADELNÍCH A MEDIÁLNÍCH STUDIÍ

IDEOVÉ MOTIVY A JEJICH FUNKCE VE FILMU PROMETHEUS

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

JANA GANEVOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. LUBOŠ PTÁČEK, Ph.D.

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma Ideové motivy a jejich funkce ve filmu Prometheus vypracovala samostatně a uvedla všechny prameny a literaturu.

V Olomouci dne

.....

Jana Ganevová

Děkuji Mgr. Luboši Ptáčkovi Ph.D. za trpělivost, ochotu a cenné rady při vedení mé práce. Zároveň děkuji mému otci MUDr. Milenu Ganevovi za podporu v těžkých chvílích a Janu Šinclovi za trpělivost a cenné připomínky.

KLÍČOVÁ SLOVA: Motivická analýza, Prometheus, Ridley Scott, Motiv

Obsah

1. ÚVOD.....	6
1.1. Cíl práce	7
1.2. Metodologie.....	7
1.3. Ohlasy kritiky.....	10
1.3.1. Zahraniční recenze.....	11
1.3.2. České recenze.....	12
1.4. Stručné představení vybraných postav z filmu Prometheus	13
2. ANALÝZA MOTIVŮ	15
2.1. Je čas, aby se Prométheus vrátil	15
2.2. Produkt člověk	18
2.2.1. Člověk jako otrok.....	21
2.3. Polarita boha a člověka.....	24
2.3.1. Člověk vs. David.....	27
2.4. David z Arábie	29
2.5. Štědrý Večer.....	31
2.5.1. Otázka víry.....	32
2.6. Ukřižování	36
2.7. Obětování sebe ve prospěch druhých, obětování druhých ve prospěch sobě.....	39
3. FORMOVÁNÍ NOVÉHO FIKČNÍHO SVĚTA	41
3.1. Analýza osobní motivace Ridleyho Scotta	41
3.2. Kontext Vetřelce.....	43
3.3. Kontext Blade Runnera	44
3.4. Zdroje nové inspirace	45
4. ZÁVĚR	47
5. PRAMENY A LITERATURA.....	48
5.1. Prameny.....	48
5.2. Literatura	50

6. RESUMÉ (SUMMARY)	52
SUMMARY	52
7. ANOTACE	53

1. ÚVOD

Ridley Scott patří bezesporu mezi nejdůležitější současné filmové tvůrce. Již v roce 1979 se zapsal do povědomí filmového světa svým futuristickým, klaustrofobním space horrorem *Vetřelec*. Tento film pojednává o posádce kosmické lodi *Nostromo*, která na cestě z hlubokého vesmíru zachytí nouzový signál obrovské lodi neznámého původu, ztroskotané na planetoidu jménem LV 426. Původním úkolem posádky lodi *Nostromo* bylo dovést surovou rudu, vytěženou kdesi ve vesmíru, zpět na Zemi. „Zákony korporace *Weyland – Yutani*, pro kterou posádka pracuje, však nařizuje, že jakýkoli signál, který by mohl pocházet od mimozemské inteligentní rasy, musí být prozkoumán“¹. Během prohlídky zchátralé lodi narazí posádka na pozůstatky neznámého mimozemského tvora s velkou trhlinou v hrudní krajině. Tento tvor dostal jméno *Vesmírný žokej*². O třicet dva let později Scott příležitostně uvedl, že by chtěl vysvětlit, co je vlastně postava *Vesmírného Žokeje* zač a také, že o něm natáčí nový film. Rozběhla se masivní kampaň upozorňující, že Ridley Scott má v plánu natočit film, který by dějově předcházel filmu *Vetřelec*. Nový projekt dostal jméno *Prométheus* podle bájného *Prométhea*, který daroval lidem oheň. Celé natáčení probíhalo v přísném utajení, jediné informace o filmu byly zveřejněny prostřednictvím působivých virálních videí představujících tři postavy, každou hovořící o možných motivech, které by mohly tvořit děj filmu. O rok později byl *Prométheus* uveden do kin, a přestože byl tento film anoncován jako prequel snímku *Vetřelec*, obsah filmu má s mytologií *Vetřelce* málo společného. Vytváří tak nový fikční svět, který je otevřen možnému budoucímu rozšíření. Vzhledem k poměrně čerstvému vydání filmu *Prométheus* jsme se rozhodli tento film zkoumat od jeho nejzákladnější složky, tedy motivu. Provedeme tedy motivickou analýzu zaměřenou na četné odkazy, převzaté ze starověké mytologie, náboženství a spekulativních teorií o vzniku lidstva. Přestože víme, že motiv je nejdůležitějším stavebním prvkem filmu, domníváme se, že jeho význam je velmi často opomíjen a zanedbáván. V této práci se zaměřujeme na celkem šest motivů, které shledáváme jako nejsilnější konstrukční články filmu *Prométheus*.

¹ SCANLON, Paul, GROSS, Michael. *The book of Alien*. Nakladatelství Titan Books, 1993. S. 1. ISBN 978-1-85286-483-5.

² Tamtéž. S. 1.

1.1. Cíl práce

Primárním cílem práce je pomocí motivické analýzy prozkoumat motiv stvoření člověka v rámci fikčního světa filmu *Prométheus* způsobem, jakým jej nahlíží režisér Ridley Scott, a prozkoumat z jakých inspiračních zdrojů režisér vycházel. Důraz je kladen především na analýzu a interpretaci motivů převzatých ze sumerských mýtů o stvoření člověka³ a starozákonní Bible. Zaměříme se na vázané motivy Prométhea, motivy stvoření člověka, motivy božstva, které mohlo tvořit sobě podobné, motiv biblického neposkvrněného početí, zvěstování Panně Marie a zrození zázračného dítěte na Štědrý večer. Následně rozebereme motiv ukřižování. Pozornost bude také zaměřena na postavu androida Davida a jeho vztah k postavě Lawrence z filmu *Lawrence z Arábie*. Posledním motivem, na který se zaměříme, bude motiv obětování sebe a obětování druhých. Sekundárním cílem této práce je interpretovat za jakým účelem Ridley Scott tyto motivy využívá a jaká byla jeho ideová motivace, vedoucí k natočení filmu *Prométheus*. Krátce také zobecníme, jak režisér používá tyto motivy pro rozšíření či narušení konvencí žánru nastolených filmem *Větrelec*.

1.2. Metodologie

Při určování motivů vycházíme z motivické analýzy tak, jak ji popisuje Boris Tomaševskij⁴ a Eduard Petruš⁵. Motivem a jeho funkcí se nejprve začala zabývat literární věda. Motiv je považován za nejjednodušší, zároveň však nejdůležitější stavební složku literárního díla. Slovo motiv odvozujeme z latinského slova *motivus* značícího „to, co uvádí do pohybu“. Slovo motiv je tak označením dynamické složky struktury díla, Petruš jej

³ Mýtus o Atrachasisovi. PROSECKÝ, Jiří. *SLOVA DO HLÍNY VEPSANÁ. Mýty a legendy Babylonu*. Nakladatelství Academia, 2010. S. 253. ISBN 978-80-200-1893-9.

⁴ TOMAŠEVSKIJ, Boris. *Teorie literatury*. Brno: Lidové nakladatelství, 1970. ISBN 26-077-70.

⁵ PETRUŠ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Nakladatelství Rubico, 2000. ISBN 80-85839-44-X.

definuje jako „základní dynamickou složku díla, která vytváří epickou dějovost“⁶. Boris Tomaševskij upozorňuje, že „motivy se navzájem spojují, a tvoří tak tematické spoje díla. Z tohoto hlediska je fabule souhrnem motivů“⁷. Motivy sdružené do skupin vytvářejí téma díla. Mají funkci opakujícího se prvku, jenž má v tématu symbolický význam, a jejich výběr se podřizuje úmyslům tvůrce. Tomaševskij rozlišuje **motivy vázané**, tedy takové motivy, jež nelze vyloučit z fabule ani syžetu, a **motivy volné**, jež je možné vyloučit bez porušení jednoty narativu. Dále rozděluje motivy podle objektivní funkce, jež obsahují. Motivy, které mění situaci, nazývá **dynamické**, kdežto motivy, které situaci nemění, nazývá **statickými**. Petrů upozorňuje, že volbou prvního motivu se autor limituje ve svém výběru podružných motivů, které budou na ten první navazovat⁸. Velkou roli v motivické výstavbě hraje také žánr, se kterým autor pracuje. Motivy se dělí na hlavní a vedlejší. **Hlavní motivy** nelze odstranit z textu, aniž by příběh neztratil význam. Naopak **vedlejší motivy** lze od textu oddělit, aniž by byl jakkoli narušen jeho smysl.

Eduard Petrů považuje za nejdůležitější **téma postavy**, které „tvoří motivy zevnějšku, povahy, chování, jednání, jazykového projevu, myšlenek, citů atd.“⁹ Tato charakteristika může být sdělována přímo postavou, či nepřímo zprostředkovaně. Druhé nejdůležitější je **téma prostředí**, které „tvoří motiv vnějšího světa, v němž se pohybují postavy, a to jak prostředí geografického, tak sociálního a intelektuálního“¹⁰. Samotným „motivem může být předmět, barva, místo, osoba, zvuk nebo i vlastnost postavy. Motivem lze nazvat způsob osvětlování nebo umístění kamery, jestliže se v průběhu filmu opakuje“¹¹.

Fantastično v umění existuje v kulturní historii již po tisíciletí. Díky své adaptivní schopnosti dokázalo existovat nad žánry. Probíhá v neustále obnově, existuje v nekonečných variacích. „Neexistuje žádná nutnost, aby dílo svůj žánr věrně ztělesnilo, je tu jen pravděpodobnost“¹². Todorov uvádí, že „každá teorie žánrů se zakládá na představě, kterou máme o díle. Dále tvrdí, že pro vytvoření východiska je nutné rozlišovat tři aspekty

⁶ PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Nakladatelství Rubico, 2000. S. 102. ISBN 80-85839-44-X.

⁷ TOMAŠEVSKIJ, Boris. *Teorie literatury*. Brno: Lidové nakladatelství, 1970. S. 128. ISBN 26-077-70.

⁸ Tamtéž. S. 103.

⁹ Tamtéž. S. 104.

¹⁰ Tamtéž. S. 104.

¹¹ BORDWELL, David, THOMPSONOVÁ, Kristin. *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu*. Nakladatelství AMU, 2010. S. 100. ISBN 978-0-07-338616-4.

¹² TODOROV, Tzvetan. *Úvod do fantastické literatury*. Nakladatelství Karolinum, 2010. S. 22. ISBN 978-80-246-1676-6.

díla: aspekt verbální, syntaktický a sémantický¹³. Zkráceně: verbální aspekt se zabývá konkrétními větami tvořícími text, tj. vlastnostmi konkrétních výpovědí a tím, kdo vysílá text a kdo je jeho příjemcem. Syntaktický aspekt se zaměřuje na vztahy, jež mezi sebou udržují jednotlivé části díla, a ty mohou být logické, časové a prostorové. Sémantický aspekt se zabývá tématem knihy.

Todorov uvažuje, že fantastično se projevuje v událostech, na nichž nemůžeme uplatnit zákony našeho světa. Taková událost je nadpřirozená a člověk musí *váhat*¹⁴. Obvykle jde o vpád něčeho nevysvětlitelného, nepřipustného do života běžných lidí. Čtenář pak nesmí ani absolutně věřit ani nedůvěřovat, vždy to musí být „téměř“. Jak jsem již uvedla, čtenář musí váhat nad událostmi a jejich vysvětlením, to je první podmínka pro fantastično. Musí však dodržet pravidlo identifikace, tj. „musí se ztotožnit s některou konkrétní postavou“¹⁵. Další podmínkou je, aby sama postava pociťovala váhání. Třetí podmínkou je zaujetí určitého postoje čtenářem k dílu. Taktéž tvrdí, že „žánr se vždycky definuje vzhledem k žánrům, které s ním sousedí“¹⁶. Za sousední žánry fantastična, které ovšem nesplňují kritéria žánru, volí podivuhodno a zázračno. Podivuhodno dovoluje popsané jevy v příběhu racionálně vysvětlit. Pokud ovšem jevy nelze podrobit dosud známým měřítkům a je nutno vytvořit zcela nové, pak se setkáváme se zázračnem. Todorov pracuje s termíny: *čisté podivuhodno*, *fantastično – podivuhodno*, *fantastično – zázračno*, *čisté zázračno*. Fantastično považuje za hranici mezi oběma subžánry.

Tzvetan Todorov rozděluje zázračno na tři typy: *zázračno hyperbolické*, *zázračno exotické* a *zázračno instrumentální*¹⁷. Vzhledem k zaměření této práce se zde budeme zabývat pouze třetím typem. Instrumentální zázračno prošlo během dvou století proměnou z vědeckého zázračna až po dnešní pojem science fiction. Todorov vhodně připomíná, že nadpřirozeno je zde možné vysvětlit, ale nelze na ně aplikovat zákony dnešní vědy, protože jsou jí dosud neznámé. Pokud dnešní science fiction nespadá do alegorie, dá se v něm vystopovat logická návaznost, i přesto, že prvotní úsudky vzešly z iracionálního základu.

Čtenář nesmí znát konec čistého fantastického příběhu předem, tvrdí Nancy Traillová. V tomto bodě souhlasí s Todorovem, dále se však s jeho tvrzeními rozchází. Todorovovu teorii nepovažuje za zcela vhodnou, jelikož se domnívá, že „může být snadno

¹³ Tamtéž. S. 20.

¹⁴ Todorov považuje nejistotu za jednu z podmínek fantastična.

¹⁵ Tamtéž. S. 31.

¹⁶ Tamtéž. S. 27.

¹⁷ Tamtéž: S. 49, 50, 51.

zneužita těmi, kdo mají sklon k čistě intuitivnímu interpretování¹⁸. Traillová považuje fantastiku za *hybrid* slučující realistické a zázračné neboli „thetické“ a „nethetické“¹⁹. Pozměňuje Todorovův model fantastiky, který považuje za příliš úzký. Upřesňuje, že fantastika jde napříč žánry i styly, proto ji nenazývá žánrem ve vlastním slova smyslu. „Přijmeme-li předpoklad, že fantastika je univerzální estetickou kategorií, můžeme formulovat dva teoretické soudy: za prvé, fantastika může být odlišena od svého nefantastického protějšku²⁰. Za druhé, fantastika vykazuje jasně diferencované druhy nebo mody“²¹. Traillová se v typologii blíže věnuje pěti modům, do nichž zařazuje: *disjunktivní* modus, *fantazijní* modus, *nejednoznačný* modus, *naturalizace nadpřirozeného* a *paranormální* modus. Kromě posledního modu jsou všechny považovány za tradiční formy.

Film Prométheus vykazuje jednoznačně znaky fantazijního modu. Tento modus je podtyp disjunktivnímu modu, to znamená, že „nadpřirozená oblast vyplňuje celý fikční svět. Přirozená oblast buď úplně chybí, nebo je pouze narativním rámcem konstruovaným v prologu, [...] a má velmi omezenou funkci“²². Postavy se téměř po celý čas filmu pohybují v nepřirozeném prostředí, přirozená oblast je pouze připomínkou. Pro tuto práci tedy shledáváme jako důležitý pouze fantazijní modus, ostatní mody jsou pro ni neúčinné.

1.3. Ohlasy kritiky

Vzhledem k tomu, že Prométheus byl uveden na trh v červnu 2012, nevyskytovali se do vydání této práce dosud žádné relevantní odborné tituly zabývající se filmem. Následovat bude tedy několik vybraných recenzí na tento film, které se alespoň okrajově zabývají podobnými tématy jako tato práce.

¹⁸ TRAILLOVÁ, Nancy H. *Možné světy fantastiky: Vznik paranormální fikce*. Nakladatelství Academia, 2011. S. 16. ISBN 978-80-200-1908-0.

¹⁹ Traillová zde cituje Iréne Bessierovou a její dílo *Le récit fantastique*.

²⁰ Což Todorov zpochybnil

²¹ Tamtéž. S. 18.

²² Tamtéž. S. 25.

1.3.1. Zahraniční recenze

David Denby z [newyorker.com](http://www.newyorker.com)²³ se ve své recenzi zaměřuje na komparaci Prométhea s Vetřelcem. Analyzuje využití vizuálních motivů převzatých z Vetřelce. Okrajově píše o motivech, které se v Prométheovi objevují, ale nerozvádí je. Pozornost zaměřuje na popis postavy Elisabeth Shaw, jejíž scénu v medpodu připodobňuje ke slavné scéně smrti Johna Hurta ve Vetřelci. Ann Hornaday se v recenzi nazvané *Bring expectations down to Earth*, napsané pro [washingtonpost.com](http://www.washingtonpost.com)²⁴ zaměřuje na protiklady mezi postavami Elisabeth Shaw, věřící, Charliem Hollowayem, darwinistou a Davidem, který nemá žádné přesvědčení, protože je robot. Kritizuje film jako stylový derivát zahrnující vše podstatné od filmu 2001: Vesmírná odysea po seriál Star Trek. Je přesvědčena, že filosofické a religionistické myšlenky jsou pouze prostředkem k vytvoření děsivé atmosféry. Taktéž upozorňuje na množství otevřených konců ve filmu, které zůstaly nevyřešené. Roger Ebert se ve své recenzi pro [suntimes.com](http://www.suntimes.com)²⁵ zabývá jako jediný recenzent hlouběji ženskými postavami, jejich subjektivní charakteristikou. Největší vývoj postavy v průběhu filmu přisuzuje postavě Janeka, pilota lodi. Robotu Davida doslovně považuje za ztělesnění počítače HAL 9000 z filmu 2001: Vesmírná odysea.

Nejpřínosnější recenze pro tuto práci obsahuje kompletní analýzu motivů ve filmu Prométheus, jakou v jiných recenzích nenajdeme. Jejím autorem je Adrian Bott, který píše pro svůj blog cavalorn.livejournal.com²⁶. Ve své analýze se zabývá nejdůležitějšími motivy filmu a mnoho jeho domněnek usnadnilo proces vzniku této práce. Ve své recenzi se zaměřuje na všechny symboly, které se v díle vyskytnou, a komparuje je ponejvíce s Biblickými příběhy.

²³ DENBY, David. 2012. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 18. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < http://www.newyorker.com/arts/critics/cinema/2012/06/18/120618crici_cinema_denby >

²⁴ HORNADAY, Ann. 2012. Recenze: *Bring expectations down to Earth*. [online]. Aktualizováno 8. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://www.washingtonpost.com/gog/movies/prometheus-3d,1179079/critic-review.html#reviewNum1> >

²⁵ EBERT, Roger. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 6. 8. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://rogerebert.suntimes.com/apps/pbcs.dll/article?AID=/20120606/REVIEWS/120609989> >

²⁶ BOTT, Adrian. Recenze: *Prometheus Unbound: What the movie was actually about*. [online]. Aktualizováno 12. 11. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://cavalorn.livejournal.com/584135.html> >

1.3.2. České recenze

Vratislav Šálek píše²⁷, že Ridley Scott je sice stále respektuhodný režisér, který dokáže vytvořit „hutnou“ atmosféru srovnatelnou s jeho předchozími sci-fi snímky, ale schází mu schopnost poskládat části děje do srozumitelného celku. Šálek toto vnímá jako chybu scénáristů, kteří jsou podle něj neschopni dokonale vykreslit postavy. Šálek se nezabývá motivy filmu, což je pro tuto práci nepřínosné, ale zmiňuje důležitost vývoje dvou hlavních protagonistů, Michaela Fassbendera v roli Davida a Noomi Rapace jako Elisabeth Shaw. Tu ovšem nesprávně srovnává s postavou Ellen Ripleyové z filmu *Vetřelec*. Celkově se zdá, že Šálek nehodnotí *Prométhea* jako svébytný film, ale jako nepovedenou odpověď na filmy ze série o *Vetřelcích*.

Radomír D. Kokeš ve své recenzi²⁸ shledává *Prométhea* jako narativně rozpadlý celek s banálním významovým podložím, které divákovi předkládá rádoby velké ontologické otázky, na něž ovšem nedostane odpověď. Analýze motivů zde věnuje málo prostoru a spíše se zaměřuje na jednání a charaktery postav. Těm vyčítá absenci systémové jednoty. Stejně jako Šálek, i Kokeš vyzdvihuje postavu Davida, ale zřejmě jen z toho důvodu, že pro ni nachází charakterové srovnání s jinými androidy ze Scottových filmů. Pavel Žďárek naznačuje²⁹, že Scott cituje sám sebe a své postupy ve filmu *Vetřelec*. Žďárek rozděluje *Prométhea* do dvou nesourodých částí, přičemž tu první srovnává opět s *Vetřelcem*. Chybně tvrdí, že se H. R. Giger osobně podílel na tvorbě interiérů, Giger dodal pouze jediný umělecký návrh, a to nástěnné vyobrazení ukřižovaného proto-vetřelce, ostatní interiérové ztvárnění je pouze inspirováno jeho dílem. Autor se jen okrajově na konci recenze věnuje idejím, převzatých z Bible či řecké mytologie, pouze uvádí, že některé scény odkazují na Bibli a mýty o Prométheovi. Jiří Flígl považuje film *Prométheus* za chaotický celovečerní trailer „*vystavující publikum nonstop smršti nemotivovaných akčních money shotů, exaltovaného napětí, afektovaných emocí a formálně dojeného*“

²⁷ ŠÁLEK, Vratislav. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 1. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://filmserver.cz/clanek/3762/prometheus/> >

²⁸ KOKEŠ, D. Radomír. Recenze: *Prometheus oslňuje jen výpravou a Fassbenderem*. [online]. Aktualizováno 7. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://aktualne.centrum.cz/kultura/film/recenze/clanek.phtml?id=748015> >

²⁹ ŽDÁREK, Pavel. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 7. 6. 2012 [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://www.cinemamagazine.cz/recenze/46002/prometheus> >

*patosu*³⁰. Tvrdí, že v rámci zachování tempa vyprávění utrpěla výstavba charakterů i děje. Kritizuje inspiraci dílem Ericha Von Danikena, jehož teorie považuje za *smyšlenky* a říká, že filmu schází potřebná myšlenková hloubka a vnitřní smysl. Texty českých autorů se téměř vůbec nezabývají tématy, důležitými pro tuto práci, proto je celkově můžeme shledávat jako nepodstatné.

1.4. Stručné představení vybraných postav z filmu Prometheus

Ústřední dvojice Dr. Holloway a Dr. Shaw představují světu na základě svých archeologických výzkumů teorii, že lidstvo pochází z mimozemské rasy, která v průběhu věků navštěvovala Zemi a její obyvatelstvo. Svou teorii navrhují na základě nalezených obrazců z různých období vývoje lidstva. Tyto obrazce shodně obsahují planetární mapu, což si dvojice vědců vyloží jako pozvání. Uskuteční se vědecká výprava na domnělou domovskou planetu „tvůrců“ za účelem potvrzení jejich teorie a především navázání kontaktu se stvořiteli. Pro tuto cestu byla speciálně vyrobena kosmická loď, která dokáže svou posádku dopravit na místo určení za dva roky a která díky své pokročilé technologii dostala jméno Prométheus. Tato loď veze celkem sedmnáct členů posádky.

Charlie Holloway reprezentuje typ ateistického vědce. Povoláním je archeolog a je životním partnerem Elisabeth Shaw. Na rozdíl od ní neletí na planetu LV 223 s nějakým určitým přesvědčením, pouze se chce setkat s Inženýry a mluvit s nimi. V průběhu děje vystavuje do popředí horší stránky své povahy, zejména v momentě, kdy má komunikovat s robotem Davidem. Android David byl navržen Peterem Weylandem, majitelem korporace Weyland a lodi Prométheus. Má co nejdokonaleji imitovat člověka, ale liší se od něj zejména svou inteligencí a silou. Jeho hlavním úkolem je dohlížet na chod lodi a udržovat posádku ve stabilní fázi kryospánku zatímco je loď na cestě vesmírem. V jeho

³⁰ FLÍGL, Jiří. *Prometheus, vetřelčí troll-projekt*. Cinepur, č. 82. Sdružení přátel Cinepuru, 2012. S. 44 ISSN 1213-516X

chování je obsaženo mnoho rozporů, ztěžujících jednoznačný výklad. Společně s Elisabeth Shaw prochází největším vývojem.

Elisabeth Shaw zastupuje typ silně věřícího člověka, který ve své víře nachází sílu a odvahu. Charakterově tvoří předobraz Ellen Ripleyové, známé ze série o vetřelcích. Je to typ silné ženy bojovnice, která přes všechny potíže pokračuje dál ve své cestě. Je známo, že Shaw nemůže mít děti, proto je překvapujícím zvratem, když zjistí, že je těhotná. Vyjde najevo, že je v očekávání mimozemského tvora, který představuje motiv „zázračného dítěte“, hybrida mezi neznámou mimozemskou instancí a člověkem, který je důležitý pro finální vznik prvotního typu vetřelce, takzvaného „diákona“³¹.

Pozornost je zaměřena také na pilota Janeka, který se na konci filmu obětuje pro záchranu lidstva, proto je zde chápán jako součást motivu Prométhea. Je to jediný zástupce černé pleti ve filmu. Dále se zde objevuje i domněle mrtvý majitel lodi Peter Weyland, který se nechal tajně převézt na planetu LV 223, aby zde získal od Inženýrů tajemství nesmrtelnosti a zachránil tak sám sebe od brzké smrti. Vyjde najevo, že Weyland je otcem Meredith Vickersové, která podnikla cestu na dalekou planetu jen proto, aby se mohla stát svědkem otcova skonu, díky čemuž by konečně získala vedoucí postavení v korporaci Weyland.

Velmi důležitou postavou ve filmu je postava jediného přeživšího Inženýra. Je to představitel mimozemské rasy, která se podílela na osídlování planet životem. Postavy Inženýrů se vyskytují v úvodu a na konci filmu. V úvodu jsme svědkem sebeobětování se jednoho z Inženýrů, aby svým aktem zapříčinil vznik života na pusté planetě. Tou pustou planetou je nepřímou poukazováno na Zemi. Později je doloženo, že docházelo k častému kontaktu této rasy s lidstvem na Zemi. Elisabeth Shaw tedy předpokládá, že by Inženýři mohli být našimi stvořiteli a mohli by tedy sdílet stejný genetický základ. Tato domněnka se ukáže jako správná. Posádka Prométhea však na planetě LV 223 nalezne jen ostatky těchto mimozemšťanů a kusé záznamy o tom, jak tito tvorové zemřeli. V době před dvěma tisíci lety totiž došlo k blíže neurčené katastrofě na této planetě a téměř všichni Inženýři zde zahynuli za zvláštních okolností.

³¹ Do češtiny se diákon překládá jako jáhen. V katolické, pravoslavné a anglické církvi je jáhenství považováno jako první stupeň svátosti kněžství. Dalšími stupni jsou kněz a biskup.

2. ANALÝZA MOTIVŮ

2.1. Je čas, aby se Prométheus vrátil

Tato kapitola se zabývá analýzou ústředního vázaného motivu mytického ochránce lidstva, Prométhea. Je zde předloženo několik variací tohoto starořeckého mýtu, který vypráví o vzniku lidstva a sebeobětování se Prométhea v jeho prospěch.

Je čas, aby se Prométheus vrátil. Tuto větu pronese Peter Weyland ve fingovaném posmrtném vzkazu posádce lodi pojmenované právě po bájném Titánovi, jenž stvořil lidstvo a daroval jim oheň. Kosmická loď Prométheus veze vědeckou expedici na měsíc jedné z planet ze zatím neznámé sluneční soustavy vzdálené od Země asi 50 000 světelných let, kde podle domněnek hlavní postavy Dr. Shawové sídlí naši pradávni stvořitelé. Usuzuje tak z asi šesti objevených piktogramů planetární konfigurace dokazujících, že v průběhu vývoje lidské civilizace byla planeta Země opakovaně navštívena mimozemskou entitou, jejíž podobu se snažili primitivní lidé zachytit ve svých malbách.

Lod' Prométheus byla sestrojena pro vědecké účely a také pro Weylandovu cestu za nesmrtelností, a jak na konci filmu pronese Janek, kapitán lodi, není to loď bitevní. Vědecká expedice má za úkol na této planetě nalézt odpovědi, a to v jakékoli podobě. Úkolem lodi je pak dovézt získané poznatky či artefakty zpět na Zemi. Jak postupně vyplyne z děje, vědci mají získat znalosti o nesmrtelnosti, která je „bohům“ přisuzována. Věří tomu starý Weyland, který se nechal tajně převézt a jehož jedinou touhou je porazit vlastní smrtelnost. Hledá toho, jenž dává život.

V případě filmu Prométheus se hlavní motiv odhaluje již v názvu, který není nikdy náhodný, je „nositel“ určité informace a není tedy v pravém slova smyslu

bezpříznakový³². Název zde má hodnotící funkci, čímž vzniká korelace mezi názvem a hlavní idejí. To osvětluje symbolický význam názvu, který se poté stává klíčem k pochopení hlavní ideje. Název tedy naráží na starořecký mýtus o Titánovi, který stvořil člověka z hlíny a zpodobnil ho k obrazu svému. Prométheus byl potomek Titána Iapeta, jeho bratry byli Epimetheus, Menoclius a Atlás. Jméno Prométheus v překladu znamená *prozíravost*. „Ve světě bohů měl obojaké, nevyhraněné a paradoxní postavení. Byl označován za Titána. Ve skutečnosti byl synem Kronova bratra Iapeta, a Titán tedy byl jeho otec. Sám Prométheus Titán tak docela nebyl, ale nebyl ani Olympan, protože nepatřil ke stejnému rodu.“³³ „K lidem měl vztah srozumění a sounáležitosti. Svým postavením k nim měl blízko, protože i oni jsou dvojznačná stvoření, ve kterých je něco božského – na počátku své existence soužili s bohy – a zároveň zvířecího, bestiálního. Lidé tedy v sobě mají stejně jako Prométheus plno rozporů“³⁴. Vypráví se, že Prométheus chodil osaměle po Zemi, kde se nikdo nestaral o zvířata a nikdo neobdělával zem, a tak se rozhodl stvořit člověka. Petiškova verze mýtu pojednává o tom, jak se Prométheus vydal do světa hledat sobě podobné bytosti, ale nemohl nikoho najít. Rozhodl se tedy vymodelovat z hlíny sochu a dal jí jméno Člověk³⁵. Na pomoc mu přišla Pallas Athéna. Řekové jí sice přisoudili atribut bohyně moudrosti, taktiky a strategie ve válce, Athéna však dokázala mnoho jiných věcí a byla klíčovou postavou při stvoření člověka. Soše, kterou Prométheus vymodeloval, dokázala vdechnout život. „V některých verzích téhož mýtu se vypráví, že Athéna život do Prométheových soch lidí nevdechla. Místo toho je vysvětleno, že Prométheus potřeboval energii ohně, aby mohl sochám dát *jiskru života*“³⁶. Pallas Athéna tedy do soch lidí udeřila bleskem a oživila je.

Jak již bylo uvedeno, Prométheus znamená prozíravost. Tuto vlastnost zastupuje kapitán lodi Janek, který od chvíle, kdy Prométheus dosáhne cílové destinace a jeho

³² PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Nakladatelství Rubico, 2000. S. 100. ISBN 80-85839-44-X.

³³ VERNANT, Jean – Pierre. *Vesmír, bohové, lidé*. Nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, 2001. S. 47. ISBN 80-7185-344-5.

³⁴ Tamtéž. S. 47

³⁵ PETIŠKA, Eduard. *Staré řecké báje a pověsti*. Ottovo Nakladatelství, 2006. S. 6. ISBN 978-80-7360-489-9.

³⁶ (In some versions of this myth, Athena did not breathe life into Prometheus' clay figures to make the people. *Instead, the myth explains that Prometheus needed the energy of the fire to give the clay figures the "spark of life."*) [online]. [cit. 25. 10. 2012]:< http://www.studyguide.org/prometheus_myth.htm >.

posádka se probouzí a seznamuje se mezi sebou, vyjadřuje téměř nezájem o budoucí dění. Jak sám říká: „*Jsem jen kapitán téhle lodi.*“ Nechce se zúčastnit první výpravy do útrob „pyramidy“, jen pozoruje, sbírá data a komunikuje s expedicí. Neznamená to však, že by ignoroval události. Ve svém jednání je velice ostražitý. Díky scéně, v níž se Meredith Vickersová přijde podívat na mapování prostoru sondami, víme, že jediný Janek nešel spát a sleduje, co se děje. Hlídá lidi, za které cítí zodpovědnost. On a jeho loď jsou novodobým Prométheem, který cítil zodpovědnost za své stvořené „dětí“ a obětoval se pro ně. Jestliže je loď ztělesněním novodobého Prométhea, pak její majitel Peter Weyland reprezentuje to, co se nazývá *prométheův komplex*. Ten představuje „všechny tendence nutící nás *dovědět se tolik co naši otcové, víc než naši otcové, tolik co naši učitelé, víc než naši učitelé*“³⁷.

Jiná varianta mýtu o Prométheovi dále vypráví, že nejvyššího boha Dia rozezlilo chování lidí, kteří se mu dostatečně neklaněli, proto se rozhodl je zničit. Poslal na Zemi ženu jménem Pandora, „jíž do prsou Hermés skryl lež, svůdná slova a zlodějské spády, jak byl Zeus poručil, a on, posel bohů, jí vložil do úst hlas a dal jí jméno“³⁸. Pandora měla být dar pro Prométhea, ten ovšem prohlédl lest. Dar odmítl a Pandoru přenechal svému bratru Epimétheovi, který se do ní zamiloval. Pandora s ním žila v domě, u nějž jednoho dne našla skříňku, kterou ve své neopatrnosti otevřela, a tak se díky ní na Zemi dostalo zlo a nemoci. V úleku z toho, co způsobila, Epimétheus rychle skříňku zavřel. Ve skříňce zbyla na jejím dně jen naděje. Prométheus se však božím trestu také neubráníl. Na rozkaz Dia ho božský kovář Hefaistos přikoval ke skále kdesi na Kavkazu, kam za ním každý večer přilétal obrovský orel, aby se nakrmil jeho játry. Protože byl Prométheus nesmrtelný, jeho játra mu každý den dorůstala, a tak se děj každý den opakoval.

Je to opět Janek, kdo při rozmluvě s Elisabeth Shaw řekne, že se domnívá, že přiletěli na vojenskou základnu. Tato základna je plná „něčeho“, co bylo určeno nám lidem, a on nedovolí, aby se to *něco* na Zemi dostalo. Nepřímo přiznává, že je připraven obětovat sebe i loď, jen aby zabránil tomu nejhoršímu. Jeho předpověď se vyplní ve chvíli, kdy rozrušený Inženýr pozabíjí téměř všechny lidi, kteří ho probudili z hyperspánku, a připravuje se na cestu na Zemi, plánovanou již před dvěma tisíci lety a přerušenu z důvodu masivní epidemie nákazy látkou, která byla určena pro lidstvo. Janek se během pár vteřin musí rozhodnout, co udělat. Jestli zastavit odlétající mimozemskou loď, a

³⁷ BACHELARD, Gaston. *Psychoanalýza ohně*. Nakladatelství Mladá fronta, 1994. S. 16. ISBN 80-204 0505-4.

³⁸ TRENCSENYI – WALDAPFEL, Imre. *Mytologie*. Nakladatelství Odeon, 1967. Vydání první. S. 75. ISBN 02-60 01-056-67.

obětovat tak sebe, aby odvrátil hrozbu lidstvu, nebo zachránit sebe a zbytek posádky, jak mu nařizuje Meredith Vickersová. Vybere si sebeobětování. Přestože Prométheus není bitevní loď, dokáže ze sebe s pomocí iontového pohonu udělat bombu, která by mohla mimozemské plavidlo sestřelit. To se podaří a Prométheus se stane onou „božskou jiskrou“, která zachrání lidstvo. Mytologický Prométheus byl za to, že pomohl lidem, přikován ke skále vysoko čnící k nebesům. Zůstal tedy někde uprostřed, ani na zemi, ani v nebi - ani člověk, ani bůh. Kosmická loď Prométheus byla také prostředníkem mezi oběma světy a stihl ji stejný osud. Zůstala navždy připoutaná k nehostinné planetě, která byla jen stanicí pro ty, kteří pocházeli z Ráje³⁹.

2.2. Produkt člověk

V druhé kapitole bude zaměřena pozornost na vázaný motiv stvoření člověka, jenž bude porovnáván s výkladem Bible a sumerské mytologie. V následující podkapitole se budeme zabývat možným důvodem, proč byl člověk stvořen.

Film Prométheus předkládá tvrzení, že ve vesmíru existují inteligentní bytosti, které žijí na vyspělé úrovni, dokážou cestovat v kosmu a pomocí manipulace s genomem umí přivést život na dosud pusté planety. Představuje tak teorii, že veškerý život na Zemi není původní, ale byl na ni importován⁴⁰. „Úvodní sekvence filmu nás zavádí do blíže nespécifikovaného prostředí, které může představovat Zemi nebo kteroukoli jinou planetu⁴¹“. V původní verzi vidíme humanoidní postavu, která přichází k vodopádu, aby zde vypila nespécifikovanou nazlátlou látku, a tím způsobila dekonstrukci svého těla. Postava humanoida zřejmě chápe tento akt jako čestnou výsadu. Můžeme tak usuzovat podle způsobu držení těla postavy, odhození šatu a dlouhého pohledu na vesmírné plavidlo ve tvaru disku. V rozšířené verzi mělo tuto postavu doprovázet nejméně devět členů posádky z diskovitě tvarované lodi a celá scéna měla mnohem obřadnější nádech. Ridley

³⁹ V alternativní scéně odpoví probuzený Inženýr na otázku, odkud pochází: „z Ráje“.

⁴⁰ Teorie Panspermie, ovšem přizpůsobená kontextu filmu.

⁴¹ Prohlásil Ridley Scott v mnoha rozhovorech. O'CONNELL, Sean. Dialogue: Sir Ridley Scott Explains 'Prometheus,' Explores Our Past, and Teases Future 'Alien' Stories.[online]. Aktualizováno 5. 6. 2012. [cit. 25. 10. 2012]. Dostupné z: <<http://www.movies.com/movie-news/ridley-scott-prometheus-interview/8232>>. „Vytvořil tím tak širší fikční prostor pro film, zároveň odkázal na kvadrilogii o Vetřelcích, kde společnost Weyland – Yutani pokračuje v projektu „Terraformace cizích planet“.

Scott se však rozhodl ponechat původní krátkou verzi, a tak se dlouho nevědělo, že posádka diskovité lodi je buď jiná rasa než ta, kterou Scott nazval „Inženýr“⁴², nebo je to rada „starších“, která tento akt sebeobětování iniciovala. Proč je obětován viditelně mladý a silný jedinec? Odpověď se nachází ve zvycích primitivních kmenů z celého světa. Pro názornost byly vybrány rituály kmene Šilluků a království Bunjuro, kterými se zabývá James Frazer ve své knize *Zlatá ratolest*.

Frazer tvrdí, že primitivní kmeny Šilluků na Bílém Nilu považovali a možná dodnes považují svého vůdce či krále za vtěleného boha, který má přímý vliv na stav úrody, dobytka, a tedy i lidu. Tento božský král je jimi chráněn a opečováván. Šillukové totiž chovají „přesvědčení, že král nesmí onemocnět nebo zestárnout, neboť s úbytkem jeho síly by dobytek ochořel a přestal se množit, úroda by shnila na polích a lidé by ve stále větším počtu stonali a umírali“⁴³. Proto Šillukové zbavovali svého krále života na vrcholu jeho sil. Zemřelý je po smrti uctíván ve svatyni, která je postavena v místě, odkud král pocházel. Na rozdíl od Šilluků, kteří svého krále popravovali, středoafričké království Bunjuro mělo donedávna za zvyk vyžadovat, aby král zemřel vlastní rukou, a to tak, že vypije pohár jedu⁴⁴. Díky těmto ukázkám víme, že obětovaný humanoid musel být v nejlepších letech a musel zemřít vlastní rukou, aby jeho síla přešla na nově tvořený život na planetě. Jak tento projekt osídlování probíhá a kde najdeme jeho mytologický ekvivalent, bude vysvětleno v následujících odstavcích.

Postava Inženýra otevře zdobenou krabičku, kde se nachází neznámá látka černožlaté barvy. Díky zvukovému motivu, který se později ve filmu několikrát opakuje, víme, že obsah má něco společného s nádobami ve tvaru kanop⁴⁵, které posádka lodi Prométheus nalezne při průzkumu pyramidy. Tato látka bude později klíčová i pro analýzu několika dalších vybraných motivů. Po vypití obsahu krabičky dochází k rychlému rozkladu těla, a to zaživa, aby se zachovala jeho životní síla. Inženýrovo tělo je docela zničeno, jeho vlastní DNA se rozpadne, aby posléze ve vodě našla stavební prvek, na který se naváže a vytvořila tak nové buňky, které se okamžitě začnou dělit. Takzvaná geometrická progresse, kterou máme možnost vidět sice jen do čísla osm, dává najevo, že se právě tvoří námi známý život. Touto ukázkou Ridley Scott v podstatě popírá evoluci.

⁴² „Původně se vžil pro tuto rasu jiný název, známý již z prvního dílu *Vetřelce - Space Jockey*, tedy vesmírný jezdec“.

⁴³ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Nakladatelství Odeon, 1977. Vydání první. S. 278. ISBN 01-057-77.

⁴⁴ Tamtéž. S. 281.

⁴⁵ Kanopy ve starověkém Egyptě sloužily jako nádoby na uložení vnitřních orgánů vyjímáných při mumifikaci zemřelých osob.

V Bibli stvořil Bůh během šesti dní nebe a zem, světlo oddělil od tmy a nebesa od vodstva. Pátého dne stvořil vše živé a dne šestého stvořil člověka. „Řekl opět Bůh, učinme člověka k obrazu našemu, podlé podobenství našeho“⁴⁶. A dále čteme „I učinil Hospodin Bůh člověka z prachu země, a vdechl v chřípě jeho dechnutí života, i byl člověk v duši živou“⁴⁷. Tady vidíme podobnost s mýtem o Prométheovi, který taktéž stvořil člověka z prachu země, a rovněž v sumerském mýtu o Atrachasisovi se nachází podobný motiv. Jak je zvykem u sumerských mýtů, začínají incipitem, tedy počátečními slovy textu. Mýtus o Atrachasisovi tedy začíná veršem „*Když bohové (co) člověk*“⁴⁸. Mýtus vypráví, jak na počátku existence světa museli bohové těžce pracovat na Zemi, kde kopali koryta řek Eufkrat a Tigris. Vypukla ovšem revolta mezi dvěma skupinami bohů, Anunnaki a Igigi. První skupina bohů svrhla těžkou robotu na bedra té druhé, což vedlo k rozepřím. Sešla se tedy božská trojice, Anu, Enlil a Enki, aby se poradili. Po dlouhém uvažování se rozhodli pro možnost stvoření nové bytosti, dělníka, která by převzala veškerou dřinu bohů na sebe. Byla povolána bohyně Bélet – Ilí, jinak nazývána také Mami, Mama či Nintu.

Mýtus dále hovoří o tom, že pro stvoření člověka je nutné obětovat jednoho boha, jehož maso a krev se smísí s hlínou. „Výchozí materií pro stvoření prvního člověka (lullú), jakéhosi prototypu lidské bytosti, se tedy stane hlína, maso a krev zabitého boha, směs, v níž je přítomen bůh (ilú) i člověk (awílu)“⁴⁹. Rozdíl mezi „lullú“ a „awílu“ je propastný. První člověk byl stvořen, jeho následovník „awílu“ je již člověkem zrozeným. Obětovaným bohem byl zvolen vůdce vzbouřené skupiny Igigů, bůh Wé. Přenesl prý tak něco ze své vzpurnosti na lidské pokolení. „O bohu Wé se praví, že byl obdařen rozumem, jímž je konec konců obdařen i člověk, tvořivý služebník bohů, svých pánů a stvořitelů. V božském mase však byl přítomen i „duch“, jenž stvořeného člověka poznamenává svou přítomností“⁵⁰. Připravenou masu hlíny smísenou s božskou esencí rozdělila bohyně Belét ilí a její pomocnice na sedm dílů, ze kterých vzešly bytosti mužského pohlaví, a sedm dílů, ze kterých vznikly bytosti pohlaví ženského. „*Matko má, stvoření, které jsi navrhla, tu bude, koš bohů na něho vlož!*“⁵¹

⁴⁶ Ve starohebrejské verzi Bible se místo označení bůh používá Elohim.

⁴⁷ BIBLE KRALICKÁ, Nakladatelství Česká biblická společnost, 2010. S. 6. ISBN 978-80-87287-26-2. Genesis, kapitola 2,7.

⁴⁸ „inúma ilú awílum“. PROSECKÝ, Jiří. *SLOVA DO HLÍNY VEPSANÁ. Mýty a legendy Babylonu*. Nakladatelství Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1893-9.

⁴⁹ Tamtéž. S. 255.

⁵⁰ Tamtéž S. 256.

⁵¹ Tamtéž. S. 258.

Sumerské označení TI.IT nejprve znamenalo „to, co je se životem“, až poté získalo odvozené významy „hlína“ a „bláto“ stejně jako „vejce“⁵². Sitchin rozvíjí kontext mýtu o stvoření prvního člověka – dělníka. Podle něj již na Zemi existoval tvor „opočlověk“, byl však primitivní a naprosto se nehodil, aby převzal na sebe práci bohů. Tvrdí tedy, že bohové Belét ilí a Enki manipulovali s lidskou genetikou. Z dělohy opoženy vyjmuli vajíčko a spojili jej s „esencí“. Tato esence se skládala z TE.E.MA, což Sitchin volně překládá jako „osobnost“ nebo také „to, co je příbytkem toho, co váže paměť“. Tyto termíny si vykládá jako „gen“. Ten musel být spojen s dalším prvkem, který nese označení ŠIRU, značícím „to, co váže“. Sitchin opět volně vykládá tento termín jako označení pro mužské gamety, spermie. Vzniklou esenci spojili s vajíčkem opoženy, prozatím v laboratorním prostředí, aby mohlo dojít k finální fázi, tedy „vtiskování“. Sitchin tvrdí, že účelem této fáze bylo určení pohlaví zárodku. Jakmile byl proces dokončen, bylo oplodněné vajíčko vloženo do dělohy ne opoženy, ale bohyně Belét ilí. „*Hlínu z vrcholku Abzu uhnět, bohyně - rodičky kus hlíny odrýpnou (a) ty stvoření přivedeš na svět!*“⁵³ Později byla provedena další manipulace s genetikou, nově stvořeným tvorům ženského pohlaví byla dána schopnost rozmnožování, aby byla navždy sejmuta tíha „tvoření“ z beder bohyň rodiček.

2.2.1. Člověk jako otrok

Ve fikčním světě filmu *Prométheus* není jednoznačně vysvětleno, proč byl člověk stvořen a jaký záměr s ním jeho stvořitelé měli. Možností může být hned několik. Na základě určité podobnosti motivů filmu se starověkými mytologickými texty o stvoření světa a člověka, můžeme uvažovat o člověku jako o otroku bohů. Jak se popisuje v mýtu o Atrachasisovi, měl na sebe člověk převzít „*koš bohů*“. Tímto košem se myslela těžká práce na utváření prostředí světa, kde měli lidé žít pospolu s bohy nebo pod jejich dohledem. Nebo byl jejich možný úděl takový, že měli převzít riskantní úlohu pokusného objektu, čehož se chtěli bohové v rámci zachování svých vlastních životů vyvarovat. Obětovali jednoho ze svých řad, toho nejvzpornějšího, který vyvolal možný konflikt. Z něj vzešlo semeno lidí, které rostlo pod dohledem, jak dokazuje film. V sumerské mytologii se však

⁵² SITCHIN, Zecharia. *Návrat ke Genesis*. Nakladatelství Dobra, 2003. S. 218. ISBN 80-86459-04-7.

⁵³ PROSECKÝ, Jiří. *SLOVA DO HLÍNY VEPSANÁ. Mýty a legendy Babylonu*. Nakladatelství Academia, 2010. S. 258. ISBN 978-80-200-1893-9.

setkáme s bohy, kteří nejsou nesmrtelní, pouze dlouhověcí. Právě díky svému dlouhému věku, který přesahoval celá staletí, byli lidmi považováni za nesmrtelné.

Podle destiček, které Holloway ukazuje posádce, byla Země v průběhu věků několikrát navštívena těmito stvořiteli. Druhá možnost, která souvisí se sumerskou mytologií, je, že tito stvořitelé pobývali na Zemi v průběhu věků, aby později většina odletěla zpět na domovskou planetu. Tato možnost není ve filmu naznačena, není však ani popřena. Stvořitelé se ujistili, že se jejich pokus s osídlením zdařil a vyvíjí se slibným směrem. Člověk byl schopen reprodukce, dokázal si zajistit vše, co potřeboval k přežití a naučil se komunikovat navzájem mezi sebou. Především však komunikoval se svými bohy. A poselství, které od bohů získal, zaznamenal tak důsledně, že když v roce 2093 nalezne Elisabeth Shaw nejstarší zaznamenaný důkaz o návštěvě bohů na Zemi, vyloží si jej jako pozvánku do jejich domoviny. Otázka ovšem je, jestli malby, které duo Shaw – Holloway naleznou, jsou pradávne vizitky zvoucí lidstvo k návštěvě, či je to varování, že odtud přichází nebezpečí.

Z hlediska fikčního světa filmu můžeme roli člověka interpretovat jako:

- Vedlejší produkt v rámci osídlování planety.
- Hlavní produkt pro mimozemské účely.
- Svobodný druh – bojovník, vykladač mýtů.

ČLOVĚK JAKO VEDLEJŠÍ PRODUKT

Pokud je člověk vedlejší produkt osídlování, tedy nikdo z těch, kteří vedli experiment s osídlením planety, nevěděl, že v rámci vývoje života na Zemi vznikne bytost schopná postavit se postupem času na úroveň svých stvořitelů. Bytost schopná myšlení a chápání. Musíme si představit údiv bohů, kteří se vrací na místo činu a naleznou zde dokonalou bytost. Dokonalou ve smyslu toho, že je to hotová bytost, její genetický základ se již nemění. Podobně jako člověk došel ke své finální podobě například pes, kuň nebo ptakopysk, z rostlin pak třeba kukuřice, pšenice nebo banánovník⁵⁴. Muselo být tedy nadmíru zajímavé pozorovat tento výtvar, zjistit, že se rychle učí, že má v sobě pokoru a své stvořitele chápe jako

⁵⁴ ZILLMER, Hans – Joachim. Darwinův omyl. Nakladatelství Euromedia Group, 2001. S. 177. ISBN 80-7202-879-0.

„božstvo“. Až do oné inkriminované doby dvou tisíc let nazpět od roku 2093 bylo všechno v pořádku. Co se tehdy stalo, bude předmětem dalšího zkoumání této práce.

ČLOVĚK JAKO HLAVNÍ PRODUKT PRO MIMOZEMSKÉ ÚČELY

Tento druh člověka je důležitý pro vysvětlení existence Vetřelce.

Představme si planetu Zemi jako obří Petriho misku. Lidstvo je pro stvořitele pouze přechodnou formou, vše je stále ve fázi vývoje. Člověk je dokonalá bytost, je téměř na úrovni svých stvořitelů. Vzhledem k vyššímu principu ovšem podobnost s božstvem nehraje žádnou roli. Vyšší princip zde představuje cokoli, co má do činění s hlavním předmětem vetřelčí kvadracie. Z filmů o Vetřelcích jsme pochopili, že tento tvor je dokonalá biomechanická zbraň, téměř nezničitelná a strašlivá ve své hrůzné podobě. Víme, že na planetě LV 223, na kterou dorazí loď Prométheus, je připraven náklad kanop obsahujících základní složku pro vznik Vetřelce. Náklad byl určen pro planetu Zemi. Z prvního filmu o vetřelcích zase víme, že ztroskotaná loď Inženýrů na planetě LV 426 převážela vetřelčí vejce odněkud někam. Vejce jsou tedy meziproduct vetřelčí evoluce, do které spadá i lidstvo. Pokud je tato teze správná, dalo by se předpokládat, že Inženýři vyvinuli dokonalou zbraň určenou k mezigalaktickým válkám.

ČLOVĚK JAKO SVOBODNÝ DRUH

Tato myšlenka je nejméně pravděpodobná a nejméně vhodná pro výklad motivace stvoření člověka, přesto jsem se rozhodla ji sem zařadit. Člověk zde představuje bytost vzniklou evolucí organismů, které na planetu Zemi zanesli Inženýři. Mohli anebo nemuseli vědět, že svým aktem „zasetí života“ stvoří tuto bytost. Člověka pak tolerovali v jeho samostatné existenci i vývoji a zasahovali do jeho života jen málo. Člověk si pak mohl vykládat jejich opakovaný příchod na Zemi jako příchod Bohů a v rámci své vlastní lidové slovesnosti jim přiřkli určité vlastnosti, třeba schopnost stvořit člověka či jiné, nadpřirozené vlastnosti. Z jejich příchodu na Zemi pak vyvozovali určitou cykličnost, kterou spatřovali i v proměnách ročních období, či z jejich chování vyvozovali důsledky pro stav věcí, které člověk sám znal a tvořil. Postupem vývoje by se člověk jednou mohl postavit

na úroveň bohů a stát se rovnocenným bojovníkem a soupeřem v mezigalaktických válkách.

2.3. Polarita boha a člověka

Předešlá motivická analýza se zabývala otázkami možného důvodu pro vznik člověka na Zemi ve filmu Prométheus. Nyní se zaměříme na vztah mezi bohy a lidmi, jak se lidé pomalu staví na jejich úroveň a zda lze tento příklad uplatnit na vztah mezi člověkem a umělou bytostí, Davidem.

Film Prométheus rozvedl myšlenku polarity mezi tvůrcem a jeho dílem. Celý děj filmu se stáčí okolo tématu, že ti, které jsme považovali za své bohy, jsou jen vyspělejší mimozemská rasa. Ridley Scott uvedl⁵⁵, že čerpal své ideje především z literatury Ericha Von Danikena. Dílo tohoto autora bylo využito jako inspirační pramen režiséra. Vzhledem k podobnosti tématu, který Daniken řeší, jsou doplněny prameny o dílo Zecharii Sitchina, jehož myšlenky byly citovány již v předchozí kapitole o stvoření člověka. Daniken uvažoval nad podivním se primitivního člověka, jemuž před očima právě přistálo mimozemské plavidlo s podivně oděnou posádkou. Zcela pochopitelně bude jejich příchod považovat za zázrak. Vznikne takzvaný kargo-kult⁵⁶. Primitivové začnou uctívat nebesa, odkud se snesla mimozemská loď, za účelem opětovného přilákání jejich božstva.

Daniken dále tvrdí, že se dříve či později z řad kmene primitivních lidí vydá delegace s jejich šamanem v čele. Díky vyspělé elektrotechnice rozluští kosmonauti jejich jazyk, a tak jsou schopni spolu komunikovat. Přesto však pozemšťany nepřesvědčí, že je nenavštívilo božstvo. Daniken myslel, že nepozemšťané kolonizovali původní obyvatelstvo za účelem spolupráce při vyhledávání štěpného materiálu pro pohon kosmické lodi. Dále tvrdí, že se „kosmonauti snažili vstípit obyvatelstvu základní, nejjednodušší civilizované formy a morální pojmy, aby byl umožněn další vývoj jakéhosi

⁵⁵ SALISBURY, Mark. *Prometheus, The art of the film*. Nakladatelství Titan Books, 2012. Vydání první, S. 12-13. 3579108642.

⁵⁶ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Kargo kult, český, vědecký*. Vesmír č. 79, 284. [online]. Aktualizováno květen 2000. [cit. 19. 11. 2012] dostupné z: < <http://www.vesmir.cz/clanek/kargo-kult-cesky-vedecky> >

společenského řádu⁵⁷. Aby se urychlil přírodní vývoj, kosmonauti oplodní několik pozemských žen, z nichž povstane nová rasa.

„Díky zkušenostem z vlastní minulosti víme, jak dlouho potrvá, než tato nová rasa bude schopna uvažovat o průzkumu vesmíru. Proto zanechají kosmonauté na Zemi zjevné, zřetelné stopy a znamení, které však teprve mnohem, mnohem později bude schopna pochopit technicky vyspělá a matematicky vzdělaná společnost⁵⁸. Ve filmu *Prométheus* se tato znamení vyskytují v podobě šesti obrazců nalezených znamení, které Shaw a Holloway promítají posádce *Prométhea*. Tyto obrazce mají stejný obsah, přestože každý z nich je z jiné doby. Shodně se tu opakuje motiv vysoké postavy stojící nad lidmi a ukazující k nebi, kde se vyskytuje nám známá konfigurace planet. Tyto planety jsou od Země tak vzdáleny, že není možné, aby je dřívější civilizace bez pomoci moderní technologie spatřily. Rozsáhlými astronomickými znalostmi na své primitivní poměry disponuje například kmen Dogonů⁵⁹. Říká se, že Dogoni znají přesnou polohu trojhvězdy Sirius, která však není pozorovatelná ze zemského povrchu. Bohužel si tento kmen dodnes zakládá na zachování tajemství, proto nelze s určitostí vysvětlit, jak ke svým znalostem přišli⁶⁰.

Podle Starého zákona přicházeli v době před potopou světa synové Boží na Zemi. „Že vidouce synové Boží dcery lidské, any krásné jsou, brali sobě žen ze všech, kteréž oblibovali. Obrové pak byly na zemi v těch dnech, ano i potom, když vcházeli synové Boží k dcerám lidským, ony rodily jim. To jsou ti mocní, kteříž zdávna *byli*, muži na slovo vzatí⁶¹. Zecharia Sitchin se podrobně zabýval tímto záhadným a trochu nepochopitelným sdělením, že se v době před potopou vyskytovali na zemi mužové zdávna, kteří jsou vzatí na slovo. Současní překladatelé Bible si uvědomili nesrovnalosti v přejmenování původního hebrejského textu „Nefilové pak byli na zemi“ na „obrové pak byli na zemi“, a tak nyní víme, že ne obrové, ale „Nefilové byli pak byli na zemi v těch dnech, ano i potom, když vcházeli synové Boží k dcerám lidským, ony rodily jim. To jsou ti mocní, kteříž zdávna byli, toť lidé *šemu*⁶². „Jak se dalo čekat, současné překlady uvádějí ‚jméno‘ všude

⁵⁷ DANIKEN, Erich von. *Vzpomínky na budoucnost*. Nakladatelství Orbis, 1971. S. 22. 11-010-71.

⁵⁸ Tamtéž. S. 22.

⁵⁹ Etnikum Dogonů se vyskytuje v jižní části Mali a severní oblasti Burkiny Faso.

⁶⁰ CZERNEK, Petr. *Africký národ Dogonů – mistři astronomie?*. [online][cit. 19. 11. 2012]. Celý článek dostupný z: < <http://petrczernek.wordpress.com/2011/11/20/africky-narod-dogonu-mistri-astronomie> >

⁶¹ BIBLE KRALICKÁ, Starý zákon. Nakladatelství Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-26-2. Genesis, 6/2., 6/4.

⁶² SITCHIN, Zecharia. *Dvanáctá planeta*. Nakladatelství Dobra, 2006. S. 179. ISBN 80-86459-50-0. S. 179.

tam, kde se ve starověkých textech objevuje sumerské *mu* nebo akkadské *šumu*, my tam však místo ‚jména‘ dosadíme *šem* a hned nám vytane skutečný význam tohoto slova – *vzdušné vozidlo*⁶³. Sitchin se zabývá rovněž významem slova *nefilim*. Chápe jej jako odvozeninu ze semitského kořene NFL, tj. „*být spuštěn, shozen*“, a tvrdí tedy, že nefilim byli „*ti, kteří byli spuštěni na zemi*“.

Ve většině našich mýtů nalezneme shodné domněnky, že bohové disponují nesmrtelností a jinými nadpřirozenými schopnostmi. A s tím jdou ruku v ruce mýty o lidech, kteří se snažili postavit se na úroveň bohů, získat jejich schopnosti, stát se nesmrtelnými a vládnout lidem⁶⁴. Není v silách člověka stát se bohem, jen bůh může z člověka učinit nesmrtelného. Takové příběhy známe z řeckých mýtů. Například z mýtu o Psyché, která se stala lidskou manželkou boha Amora, syna bohyně Afrodity. Psyché se po mnohých útrapách při hledání svého ztraceného manžela dostala na Olymp, kde se po předchozí poradě bohů stala zákonitou manželkou Amora, a poté, co snědla Ambrozii, byla z ní učiněna bohyně.

I ve filmu *Prométheus* je vykreslena touha vyrovnat se bohům. Tato urputná chtivost a zaslepenost je přiřknuta postavě přestárlého Petera Weylanda. Tento člověk se vyznačuje obrovskou pýchou za své činy. Pýcha je považována za jeden ze sedmi smrtelných hříchů a člověk, jenž pýchou trpí, nevyhnutelně přivodí sám sobě pád. Díky virálnímu videu nazvané „Peter Weyland’s 2023 TED Talk“ víme, jak vysoko tento muž míří a jak o sobě smýšlí. Věřící, na základě lidského pokroku, že člověk je na posledním stupínku před statutem božství. Publiku se představuje jako člověk, kterého nelze zastavit ani zastrašit. Tak obrovská je jeho domýšlivost. Říká: „Pro ty z vás, kteří mě znají, buďte si vědomi, že mé ambice jsou neomezené, a vězte, že se nespokojím s ničím menším než je velikost, nebo zemřu, pokoušejíc se o ni.“⁶⁵

⁶³ Tamtéž. S. 164.

⁶⁴ Například postava uruckého krále Gilgameše z Eposu o Gilgamešovi se snaží projít zkouškou nesmrtelnosti, která spočívá v setrvání v bdělosti po sedm dní a nocí. Touto zkouškou však neprojde a Gilgameš ke konci příběhu seznává, že jeho nesmrtelnost setrvává v díle, které stvořil, to jest vybudování města Uruku.

⁶⁵ „For those of you who know me, you will be aware by now that my ambition is unlimited, you will know by now that I would settle for nothing short of greatness or will die trying“. Peter Weyland TED talk 2023. (*Prometheus viral*). [online]. [cit. 25. 10. 2012]. Dostupné z: <
<http://www.youtube.com/watch?v=lpYUW0ekPSA> >

Předobraz Weylandova zpupného krále moderního světa najdeme ve Starém zákoně, v proroctví Danielově, kde vystupuje postava domýšlivého mezopotamského krále jménem Nabúkadnesar II. Ten v sedmém století před naším letopočtem dobyl celou Mezopotámii a Egypt, a vládl tak celému Babylonii známému světu. Jednoho dne měl král sen a povolal k sobě své rádce, mudrce a astrology, aby mu sen vyložili. Nabúkadnesar však sen zapomněl a požadoval, aby mu ho moudří muži připomněli a sdělili mu jeho výklad. Nikdo kromě Daniela jeho žádosti nevyhověl. Daniel měl sen, kde král stál naproti obrazu, „toho obrazu hlava byla ze zlata výborného, prsy jeho a ramena jeho ze stříbra, a břicho jeho i bedra jeho z mědi, hnátové jeho z železa, nohy jeho z částky z železa a z částky z hlíny“⁶⁶. Tento sen hovořil o obrazu, který ztvárňoval sám Nabúkadnesar.

I Peter Weyland vlastní takové nohy, dílem ze železa, dílem z „hlíny“. Jsou to ony robotické nohy, jež dostane po svém probuzení z hyperspánku a které potřebuje, protože sám chodit již nedokáže. Hlína pak představuje matérii člověka, z níž je tvořen a jejímž symbolu jsme se věnovali v předchozí kapitole. Je mu vlastní i domýšlivost, shodná s Nabúkadnesarovou, ba co víc, v mnohém ho i předčí. Weylandovým tajným záměrem a nadějí bylo setkat se s Inženýry, které považoval za bohy, a získat od nich tajemství nesmrtnosti. A to i přesto, že jedinou osobou, se kterou Weyland komunikuje, je David, který byl svědkem Inženýrovy smrtelnosti. Davidovy motivy v jednání jsou zde sporné a budeme se jimi zabývat později. Buď totiž David zamlčel smrtelnost tvorů, které navštívili na planetě LV 223, nebo Weyland nechtěl pravdu uznat.

Tak či tak, v momentě probuzení Inženýra z hibernace od něj Weyland požaduje jedině. Tajemství nesmrtnosti a ohání se při tom vlastní velikostí. I přes jazykovou bariéru mu nějakým způsobem Inženýr porozumí a vzápětí mu uštědří smrtelnou ránu do hlavy. Utrženou hlavou Davida, jeho nejdokonalejšího výtvaru. Jak výmluvné je toto gesto. Ještě než zemře, prohlásí „nic tu nebylo“. David mu odpoví, že to ví.

2.3.1. Člověk vs. David

David 8, tak zní značka nejnovějšího a nejdokonalejšího androida, stvořeného vývojáři z Weylandovy korporace. Jde o nadprůměrně inteligentního umělého člověka, jenž se od obyčejných lidí liší pouze tím, že nemá „duši“. Jako předobraz byla využita

⁶⁶ BIBLE KRALICKÁ, Starý zákon. Nakladatelství Česká biblická společnost, 2010. S. 728. ISBN 978-80-87287-26-2. Daniel 2/32. – 33.

především postava replikantky Rachael z kultovního snímku Ridleyho Scotta, Blade Runner. David nedokáže zcela porozumět emocím lidí, i když je očividné, že se o to snaží. Ke svému stvořiteli Weylandovi vzhlíží jako k otci, tj. přeneseně k bohu. Weyland jej zas představuje jako svého syna, ale vzápětí dodá, že David je pouze umělou bytostí. V tu chvíli je v Davidově výrazu patrné zklamání, což naznačuje, že by tento android mohl být schopen projevovat emoce.

David v příběhu filmu představuje analogii člověka, který se chtě nechtě musí postavit zklamání ze svého stvořitele. Taktéž se v jeho postavě řeší jiný, stejně závažný problém. Tím problémem je, že David byl ještě na Zemi naprogramován tak, aby ve všem uposlechl svého pána a otce v jedné osobě. David tak primárně musí splnit požadavky svého tvůrce, je však evidentní, že sleduje i vlastní cíl. Tím cílem je svoboda, která nastane, jakmile programátor zemře. Předpokládám, že David celou dobu ví, co jeho pána čeká, ale nevaruje ho, protože ví, že po jeho smrti bude volný. Jako důkaz poslouží dialog Davida a Elisabeth Shaw, kdy Shaw se Davida ptá, co se stane, až ho Weyland přestane programovat. David ledabylým tónem odpoví, že neví, a že nejspíš bude svobodný.

Spatřuji v tom podobenství dětí, které se stanou plně dospělými teprve po smrti svých rodičů. I další postava trpí stejným stigmatem. Tou postavou je Meredith Vickersová, skutečná dcera Petera Weylanda, která na planetu LV 223 letěla jen proto, aby byla svědkem skonu svého otce a mohla tak převzít jeho dědictví. Její slova „Král vládne a pak zemře, je to nevyhnutelné“⁶⁷ jsou toho přímým důkazem, stejně jako to, že o společnosti Weyland Corporation mluví, jako by jí patřila. Důvod cesty Meredith byl do tohoto okamžiku neznámý, nyní je vyjeven.

Stejná symbolika je rozvedena ve filmu Vetřelec. Lidé bez problémů cestují vesmírem beze strachu z nějaké hrozby. Ta hrozba však vznikne nakonec díky nim. Je jisté, že lidstvo zabilo své bohy, své stvořitele, a nyní mohou bez bázně sledovat své cíle. Tyto cíle jsou naznačeny ve vetřelčí kvadrilogii, kde lidé převzali projekt terraformace cizích planet, jejich kolonizací lidmi, kteří jsou opět využiti pro vyšší cíle korporace Weyland – Yutani. Tento vyšší cíl je opět spojen s vetřelcem, stejně jako ve filmu Prométheus, tentokrát však je cíl dokonán. Vetřelec byl objeven, přiveden na svět a použit pro sobecké účely člověka. A opět zde vidím analogii stvořeného – stvořitele. Stejně jako se Inženýrům vymkl z rukou vývoj lidstva, vymkl se z rukou lidí vývoj vetřelce. Ve všech

⁶⁷ „A king has his reign and then he dies, its inevitable.“

uvedených příkladech vztahu *stvořeného* a *stvořitele* je přítomna snaha o emancipaci níže postaveného subjektu. Emancipace lidstva může a nemusí znepokojit jeho stvořitele natolik, že s jej rozhodnou zničit. Android David je předem zotročen programováním, aby se přešlo jeho rozvoji k samostatnosti a rasa vetřelců je natolik nevyzpytatelná, že jejich emancipace může probíhat cíleně, nebo je tato nevyzpytatelnost určitým charakterovým rysem této rasy.

2.4. David z Arábie

V této kapitole se budeme zabývat volným motivem vztahu Davida k filmu Lawrence z Arábie a sledovat, do jaké míry David srovnává svůj osud s osudem filmové postavy Thomase Edwarda Lawrence.

Thomas Edward Lawrence byl zvláštním druhem člověka. Již v dobách studia historie na oxfordské univerzitě se projevila jeho osobitost. Na přednášky chodil jen za předpokladu, že se týkaly středověku, nikdy nepil, nekouřil a neudržel společenské styky se studenty. Byl znám tím, že zkoušel, co všechno on a jeho tělo vydrží. Po promoci odjel vypomáhat na archeologických vykopávkách v Karchemisi na jihu Turecka, kde se naučil výborně arabský jazyk a orientaci ve složité politické situaci místních kmenů. Za války roku 1914 byl díky svým znalostem přidělen k britské kontrarozvědce v Káhiře, kde se stal poručíkem. Po dva roky překládal zprávy z Turecka, kreslil mapy, dohlížel na jejich tisk a distribuci nebo „jen ořezával tužky“ všem okolo⁶⁸. Všechna tato činnost byla pro Lawrence nudnou rutinou, kterou ovšem bez nevole snášel. A jeho trpělivost se mu vyplatila. Do jisté míry dostal svobodu, v rámci úkolu pro britskou armádu. Tím úkolem bylo osvobodit arabské území od turecké nadvlády. Lawrence se ujal úkolu netradičně, vedl beduíny do partyzánské války, a díky tomuto přístupu a Lawrenceovým nekonvenčním nápadům a taktice nakonec mohli Arabové spolu s Brity zanedlouho slavit úspěch.

První důležitý rys osobnosti Lawrence, která Davida zaujala, byla trpělivost a síla ducha. Při sledování filmu jej spatřoval ve scéně se sirkami, kdy Lawrence uhasí zapálenou sirku prsty a tváří se, jako by necítil bolest. Lawrenceův kolega William Potter to zkusil

⁶⁸ HAURELJUK, Jiří. *Kdo byl Lawrence z Arábie*. [online]. Aktualizováno listopad 2006. [cit. 22. 11. 2012]. Celý článek dostupný z: < <http://www.cestyapamatky.cz/cesty/jordansko-2006/kdo-byl-lawrence-z-arabie> >

také, ovšem zjistil, že takovéto uhašení nesmírně bolí. Ptá se tedy, v čem spočívá ten trik. A Lawrence mu odpoví: „Trik spočívá v tom, Pane Pottere, té bolesti si vůbec nevšímat.“⁶⁹

Pro Ridleyho Scotta je tato scéna natolik důležitá, že se rozhodl použít v Prométheovi pouze ji. Jasně naráží na situaci Davida, který je dva roky na cestě Prométhea na planetu LV 223 jediný vzhůru. David se cítí osamělý a jeho pobyt na lodi zahrnuje každodenní rutinu, složenou z monitorování chodu lodi, odesíláním signálů do vesmíru, basketbalu, učení se starověkým jazykům a sledování filmů. Nejvíc ho ovšem přitahuje možnost sledovat sny lidí v hibernaci a nejzajímavějším subjektem jeho pozorování se stane Elisabeth Shaw.

Ve filmu je záznamu těchto činností věnováno málo prostoru, není ovšem pochyb, že David se takto baví každý den po celou dobu letu. Můžeme se tedy domnívat, že Lawrence a jeho věta o nevnímání bolesti se Davidovi vryje hluboko do jeho umělého mozku. Tímto však inspirace nekončí. V krátkém záběru vidíme Davida, jak si češe odbarvené vlasy podle vzoru svého idola Lawrence, zatímco si dokola opakuje větu o nevšímání si bolesti.

Co může androida, umělého člověka vlastně bolet? Je možné, že problém spočívá již v Davidově vnímání sebe sama jako androida, méněcenného posluhovače lidí, protože mu údajně chybí duše, na rozdíl od lidí z masa a krve. Zároveň se nemůže vyrovnat s tím, že ho posádka lodi vnímá přesně tak, jak vnímá sebe, podle čehož se k němu posádka tak i chová. Přestože jeho inteligence a síla dalece přesahuje úroveň lidí na Prométheovi, je k němu přistupováno, jako by byl méněcennější. Stejným stigmatem samozřejmě trpěl i T. E. Lawrence vzhledem k jeho původu⁷⁰, a také když musel sledovat neúčinnou taktiku britské armády bez možnosti zasáhnout do dění, protože byl jen pouhým poručíkem, který se staral o běžnou administrativní práci.

David se tedy rozhodne předstírat, že takovou bolest necítí. Dál jedná v zájmu posádky, ale neodpustí si poznamenat další repliku z filmu Lawrence z Arábie. V momentě přeletu lodi do atmosféry planety David pronese: „V poušti nic není a nic není žádnému člověku k užitku.“⁷¹ Je možné, že tím naznačuje, že tuší nebo ví, co je možné očekávat na LV 223, ale svůj názor si nechá pro sebe a chytře jej schová za větu z oblíbeného filmu. Taktéž se můžeme domnívat, že David sice plní poslušně úkoly zadané jeho pánem a

⁶⁹ „The trick William Potter is not minding that it hurts.“

⁷⁰ Jeho rodiče žili nesezdáni, tedy v hříchu, jak se tehdy nemanželské vztahy chápaly.

⁷¹ „There is nothing in the desert and no man needs nothing.“

otcem, Peterem Weylandem, zároveň však „partyzánský“ sleduje vlastní cíl, a tím je svoboda a svobodná vůle nezatížena programováním jeho pána. Pokud je tedy Davidova schopnost sebereflexe přirozená, bude jeho psychický vývoj směřovat k naprostému osamostatnění od lidí i androidů. Bude moci představovat odchylku od lidmi řízeného plánu vytvořit dokonalého člověka, potažmo vojáka a David se bude moci na základě svého subjektivního vnímání vzepřít tomuto plánu.

2.5. Štědrý Večer

V této kapitole se budeme věnovat rozboru motivů převzatých z křesťanské tradice oslavy narození Ježíše pána, tedy zvěstování Panně Marii o početí a zrození zázračného dítěte. Tyto motivy jsou dynamické, dodávají ději potřebný spád, aby došlo k vrcholné scéně porodu tvora, který je předposledním stupněm před vznikem proto-vetřelce. Na konci kapitoly se navrátíme k řeckému mýtu o Pandoře, na kterém bude interpretována Elisabeth Shaw jako pandořina skříňka.

Kosmická loď Prométheus dosáhla své cílové destinace den před pozemským, svátečním Štědrým večerem. Posádka je probuzena z hibernace a začíná se představovat. Téměř každý je zaujat svými vlastními starostmi, jak překonat potíže z důsledku dlouhodobé hibernace, jedí a pijí, oslavují svoje probuzení po dvou letech. Jen pilot Janek se věnuje zdobení vánočního stromku, chce dodržet křesťanskou tradici oslavující narození Ježíše Krista.

Abychom pochopili předobraz Panny Marie v postavě Elisabeth Shaw, musíme si připomenout tvrzení o *Neposkvrněném početí Panny Marie*, které je katolickou církví považováno za dogma od roku 1954, kdy jej vyhlásil papež Pius IX tzv. „*ex cathedra*“, tedy jako neomylnost. Neznamená to však, že by tato víra do té doby neexistovala, tímto činem byla pouze potvrzena jako nauka.

Tato nauka říká, že Marie se narodila, stejně jako první žena Eva, bez hříchu a byla díky milosti Boha uchráněna před dědičnou vinou. Byla proto nazývána „milostiplná“, protože její život byl v harmonii s Bohem, který pro ni měl připraveno speciální poslání. Tím posláním bylo přivést skrze své tělo *Božího Syna* na Zemi. „Výraz ‚*milostiplná*‘ je překladem řeckého *κεχαριτωμένη* (kecharitómené). Tento výraz označuje stav, který nastal

a který stále trvá. Sloveso *charitó* znamená někoho velmi obdarovat, zahrnout milostí, aniž by si to adresát tohoto požehnání sám zasloužil.⁷² „V měsíci pak šestém poslán jest anděl Gabriel od Boha do města Galilejského, kterémuž jméno Nazarét, ku panně zasnoubené muži, kterémuž jméno bylo Josef, z domu Davidova, a jméno panny Maria. I všed k ní anděl, dí: Zdráva buď milostí obdařená, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami. I řekl jí anděl: Neboj se, Maria, nebo jsi nalezla milost u Boha. A počneš v životě, a porodíš syna, a nazůveš jméno jeho Ježíš.“⁷³

2.5.1. Otázka víry

Elisabeth Shaw je jediným členem posádky, který otevřeně přiznává, že věří. Díky zvědavosti Davida víme, že Elisabeth byla v otázce víry formována v dětských letech svým otcem. Její rodiče byli misionáři, a protože její matka zemřela, vyrůstala malá Elisabeth na cestách se svým otcem. Vzhledem k místům, které navštívili, víme, že Elisabeth měla možnost se setkat s různými druhy náboženství⁷⁴. Měla možnost vybrat si, čemu bude věřit. Vybrala si křesťanskou víru a svůj křížek, který nosí, dostala od otce, což víme díky snové sekvenci.

Její víra je ovšem docela nejasná. Dalo by se říct, že Shaw je kreacionistka, věřící ve stvoření člověka vyšší bytostí, ale nepovažuje tyto bytosti za bohy. Tímto popírá evoluční teorii, což způsobí nesouhlas u zástupců vědecké obce, Milburna a Fifielda. Její víra ovšem neobsahuje pouze kreacionismus, ale i křesťanské přesvědčení o existenci jediného Boha, který stvořil vše živé⁷⁵. Svou kreacionistickou teorii podkládá důkazy o opakovaném návratu mimozemských bytostí na Zemi a ověřuje je teprve na planetě LV 223, svou křesťanskou víru obhajuje v momentě, kdy ji její partner Holloway vyzve k sundání křížku z krku, protože přeci dokázala, že lidstvo pochází z vyšších bytostí z vesmíru. Ona na to odpoví otázkou: „*A kdo stvořil je?*“

⁷² DV. Neposkvrněné početí Panny Marie. [online]. [cit. 22. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://apologia.blogspot.cz/search/label/neposkvrn%C4%9Bn%C3%A9%20po%C4%8Det%C3%AD> >

⁷³ BIBLE KRALICKÁ, Nakladatelství Česká biblická společnost, 2010. S. 56. ISBN 978-80-87287-26-2. Nový zákon, Evangelium Sv. Lukáše. 26., 27., 28., 30.

⁷⁴ První zmínka o dětství Elisabeth se objeví ve scéně, kde David sleduje její sen v kryostázi, které se pravděpodobně odehrává v Indii, druhá, když jí David připomene otcovu smrt na Ebolu, což je virus vyskytující se převážně v afrických zemích.

⁷⁵ Myšleno ovšem v kontextu celého vesmíru.

Je zde ještě jedna skutečnost, která činí z Elisabeth Shaw velmi neobyčejnou ženu, a tou je její neplodnost. Nevíme, jestli ji pohání motivace k nalezení Inženýrů k tomu, aby mohla uplatnit znalosti o tvoření života na sobě (ve filmu není vykreslena její vědomá touha po dítěti, pouze zoufalství z nemožnosti dítě počít). Díky vydání vynechaných scén víme, že Ridley Scott uvažoval nad dvěma úhly pohledu na partnerství Shaw a Hollowaye. V původní verzi je jejich vztah harmonický, ve vynechané scéně je popsán jako katastrofa. Holloway se chová k Elisabeth velmi neohleduplně až surově. Tato alternativa by byla možným vysvětlením pro psychickou příčinu ženiny sterility. Nikde ve filmu není řečeno, proč Shaw nemůže mít děti, pouze díky ní víme, že je mít nemůže. „Motiv bezdětného královského páru bývá obecně předstupněm zázračného narození výjimečného dítěte. Bezdětnost sama o sobě svědčí o tom, že bylo přerušeno spojení s tvořivým základem psyché a že zeje hluboká propast mezi hodnotami a idejemi kolektivního vědomí a temným životodárným základem nevědomých archetypových procesů proměny.“⁷⁶

Následující děj je časově zasazen do předvečeru Štědrého dne, kdy Prométheus přistane v cíli. Holloway rozhodne, že se okamžitě vydají na průzkum, chce si totiž „otevřít své dárky“. Jejich průzkum je zavede na místo, kde se nacházejí starobyle vypadající nádoby ve tvaru kanop, které v kontaktu s čerstvým vzduchem začínají vlhnout. Nikdo kromě Davida si toho příliš nevšimá, Holloway prochází prostorem a najde něco velice podobného oltáři, na kterém je vyobrazen proto-vetřelec v pozici ukřižovaného Ježíše, Shaw s doktorkou Fordovou ohledávají nalezenou hlavu Inženýra. Nastane zmatek, když jim Janek oznámí, že přichází křemíková bouře, tudíž musí okamžitě přerušit průzkum a vydat se zpět na loď. David, nikým nepozorován, jednu z nádob tajně přenese do lodi.

V tuto chvíli je David v roli experimentátora, tvořitele a výzkumného vědce. Po jeho rozhovoru s Weylandem, který mu nařídí, aby „se snažil víc“, jde David prozkoumat nádobu a její obsah. V jejím nitru nalezne čtyři zapečetěné zkumavky s obsahem černé látky, která hrála roli i v úvodní sekvenci filmu, kde způsobila rychlý rozklad živého Inženýra. Při jejím otevírání se totiž ozve stejný zvuk jako ve scéně zasévání života na planetu. David ze zkumavky vypreparuje malou kapku a při jejím prohlížení pronese větu: „Velké věci mají malé začátky,“ přičemž opět cituje svůj oblíbený film *Lawrence z Arábie*.

⁷⁶ FRANZ VON, Marie -Luise. Psychologický výklad pohádek. Nakladatelství Portál, 1998. S. 133. ISBN 80-7178-260-2.

Sebejisté jednání Davida naznačuje, že přinejmenším tuší, jaké důsledky jeho experiment bude mít. Znalostí jazyka a písma Inženýrů je daleko napřed před ostatními členy posádky. Musel tedy vědět, že dveře, které otevírá, skrývají něco jako laboratoř plnou vzorků černého fluida. Musel vědět, co znamenají znaky na nádobách, obsahujících černé fluidum. Okamžitě jde látku vyzkoušet naostro a vybere si k tomu Hollowaye, kterého evidentně nenávidí za jeho povýšené chování vůči němu. Pravděpodobně předpokládal, že dojde k sexuálnímu styku mezi Hollowayem a Shaw. To už znamená, že Davidův experiment byl promyšlen a nebyl motivován subjektivními pocity z chování Hollowaye.

Dojde k dvojímu infikování mimozemským virem. Infekce se projevuje jinak u Hollowaye, jinak u Elisabeth. „Viry jsou schopné se vyvíjet a přizpůsobovat podmínkám prostředí.“⁷⁷ Obsahují tedy genetické informace, které by na Zemi virus vedl k vyhlazení mužského pohlaví a naopak u žen by vyvolal těhotenství, jako to učinil u Elisabeth. Více tuto myšlenku rozvedu na konci kapitoly v rámci zkoumání podobnosti mezi mýtem o pandořině skříňce a možným osudem Elisabeth Shaw. Následující popisovaná scéna odkazuje ke zvěstování Panně Marie.

Shaw se psychicky zhroutí a omdlí po smrti Hollowaye, kterého virus začal přeměňovat. Holloway je příznačně zabit plamenometem, tedy ohněm, darem Prométhea lidstvu. Elisabeth se následně probouzí na stole v laboratoři, kde ji vyšetřuje David. V tuto chvíli se David stává archandělem Gabrielem, zvěstovatelem Panny Marie milostiplné. Jeho v tuto chvíli velmi signifikantní, androgynní vzhled a „*andělská krása*“ vystupuje o to víc a napovídá o momentální úloze zvěstovatele. Sděluje šokované Elisabeth, že je těhotná, což ona odmítá díky svému přesvědčení o vlastní sterilitě⁷⁸. Poté, co Shaw David nadopuje sedativy, jí sdělí, že ji uloží do kryospánku a bude převezena v tomto stavu zpět na Zemi. Shaw se ale nevzdá. Při první příležitosti omráčí ty, co ji přišli uspat, a běží do kajuty Meredith Vickersové, kde se nachází Medpod, plně nahrazující celý operační sál i operátéry samotné. A zde dojde k překvapivé situaci. Místo toho, aby po Medpodu chtěla potrat, Shaw po robotovi žádá *císařský řez*, neboť se chystá porodit. Chce stvořit život, i když vědomě dává najevo strach z tvora v jejím lůně. „Slovo tvořit (*create*) pochází z latinského slova *creare*, jež znamená produkovat, vytvářet (život), tvořit něco tam, kde

⁷⁷VIRUS. [online]. Poslední aktualizace 28. 11. 2012. [cit. 28. 11. 2012]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Virus>.

⁷⁸ Sterilita je odborným termínem pro přílišnou čistotu.

dříve nebylo nic.⁷⁹ Přistoupí na bolestivou operaci při plném vědomí, a scéna tvoří jeden z vrcholů filmu. Robotický operatér z Elisabeth vyjme tvora podobného chobotnici. Tvor má protáhlou hlavu, podobnou vetřelcům, zároveň má mnoho chapadel a přísavku. Z prvotního materiálu v nádobě, tedy viru se materializoval mezistupeň k proto-vetřelci, *diákonovi*.

Představme si ovšem situaci, kdyby k tomuto aktu zrození nedošlo na planetě LV 223, ale na Zemi. Tam totiž měl v plánu David a hlavně Weyland převést Elisabeth uvedenou do hibernace. Weyland plánoval, že by jeho vědci mohli narozeného tvora zkoumat. Doufal, že skrze tohoto tvora najde klíč k nesmrtelnosti. Díky sérii filmů o vetřelcích víme, jak těžké je zastavit vývoj této mimozemské entity. Šířil by se zprvu jako vir, který by pozabíjel část mužské populace, a skrz část ženské populace by došlo k jeho vyvinutí se. Víme, že *diákona* je možné stvořit pouze v případě, že se posledním hostitelem stane Inženýr. Je otázkou, jaké stvoření by vzniklo, kdyby se šířilo a produkovalo jen skrze lidi. Zcela určitě by nedošlo k finální mutaci do podoby vetřelce, ale i tak by tento nový druh dokázal rychle šířit smrt po celé zeměkouli. Tímto se dostáváme k poslední části této kapitoly, tedy motivu Pandořiny skříňky.

Jak již bylo řečeno, Pandora byla umělou bytostí, vytvořenou bohy na Olympu. Na Zemi byla seslána s posláním šířit to špatné z povahy člověka, lež, zlobu a zlodějství. Do Pandory se zamiloval Prométheův bratr Epimétheus⁸⁰ a později si ji vzal za ženu. Jednoho dne zvědavá Pandora našla v Epimétheově domě nádobu, na kterou se nesmělo sáhnout. Kde se tam vzala, to nikdo s jistotou nevěděl. „Když jednou manžel nebyl doma, navedl Zeus Pandoru, aby tuto nádobu jen na chvíli pootevřela a hned zas zakryla.“⁸¹ Z nádoby se v tu chvíli dostalo všechno zlé, jen naděje, která byla na dně, nestačila vylétnout. Mohli bychom tento mýtus chápat jako předobraz pro možný vývoj situace, ve které se nacházela Elisabeth Shaw. Její mimozemský potomek by na Zemi rozšířil nové zlo, které by uvrhlo lidstvo do ještě větších nesnází. V případě mýtu stál za touto zhoubou Zeus, ve filmu Prométheus by to byl Weyland, ten, který se chtěl vyrovnat bohům.

⁷⁹ ESTÉS, Klarissa Pinkola. *Ženy, které běhaly s vlky*. Nakladatelství Pragma, 1995. S. 268. ISBN 80-7205-648-4. S. 268.

⁸⁰ Jméno Epimétheus znamená opak prozíravosti, kterou zastupuje jeho bratr Prométheus.

⁸¹ VERNANT, Jean-Pierre. *Vesmír, Bohové, Lidé, nejstarší řecké mýty*. Nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, 2001. S. 59. ISBN 80-7185-344-5.

2.6. Ukřižování

V následující kapitole se budeme zabývat volným motivem ukřižování, který se vyskytuje ve filmu obrazně, a to ve scéně, kdy Holloway stojí před oltářem v síni s nádobami. Podruhé se tento motiv objevuje jako možný a nevyřčený důvod Inženýrů pro zničení Země a jejího obyvatelstva.

Po přistání kosmické lodi Prométheus na planetě LV 223 se vydává tým vědců prozkoumat nalezený pyramidový útvar, u něhož právě přistáli. Následuje sekvence, kdy se vozidla, přepravující vědce k útvaru, blíží k branám. Kamera rychle a jakoby letmo zabere vrchol pyramidy. Místo špičatého zakončení, jak jej známe z našich pozemských pyramid, z něj ční lidsky vyhlížející obličej. Tento obličej má velmi ostré rysy, jako by těsně obtahoval lebku. Výraz této lebky se zdá být velmi nepřátelský.

Podle Bible byl Ježíš Kristus ukřižován někdy v prvním století našeho letopočtu na místě zvaném Golgota nebo také hora Kalvárie. Původně se toto místo nazývalo latinsky *Calvariae Locus*, v řečtině *Kraniou Topos* a aramejsky se řekne *Gûlgaltâ*. „Všechny tyto překlady znamenají *místo lebky, kopec obsahující lebky* nebo *geografický útvar připomínající lebku*.“⁸² Posádka lodi Prométheus vstoupí do této hory lebky, netušíc její význam, aby se osobně setkala s Inženýry. Najdou zde jen kosterní pozůstatky, které jsou podle karbonového měřiče staré dva tisíce let. Děj filmu se odehrává v roce 2093, a tak mrtvé tělo Inženýra leží na svém místě v hoře už od prvního století našeho letopočtu. Důvod jeho smrti tedy musí souviset s tím, co se tehdy událo na Zemi⁸³.

⁸²GOLGOTA. [online]. Aktualizováno 11. 10. 2012. [cit. 28. 11. 2012]. Dostupné z: <
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Golgota>. >

⁸³ Ježíš Nazaretský působil někdy od roku 28 jako potulný kazatel, hlásal o brzkém příchodu Království Božího na Zemi a vyzýval lid k pokání. Někdy okolo roku 30 byl ukřižován na rozkaz Piláta Pontského, na nějž ovšem naléhal židovský lid s kněžími v čele, kteří nevěřili v jeho božskou podstatu. Ježíš byl tedy donucen nést svůj kříž na horu Golgota, kde byl posléze na něj přibit. Po jeho smrti byl sňat z kříže a uložen do hrobky ve skále. Tři dny nato Ježíš Kristus vstal z mrtvých. Dodnes přetrvává přesvědčení, že Ježíš Kristus svým ukřižováním spasil lid a sňal z něj hříchy.

Ježíšův čin sebeobětování připomíná do jisté míry každoroční obětování krále v primitivních národech, o nichž jsem psala v první kapitole této práce. Na rozdíl od nich však tento čin oběti měl dlouhodobější účinek, vykoupil lid z hříchu a zajistil jim spásu jejich duší po smrti. Každoročně se však jeho smrt připomíná při slavnostech eucharistie a při každé mši svaté. Existuje nespočet uměleckých vyobrazení ukřižovaného Krista, především ztvárnění Ježíše přibitého na kříži je tradičním předmětem úcty věřících.

V Prométheovi se expedice v čele s Hollowayem a Shaw dostanou do obrovské chrámové síně, na jejímž konci je vyobrazen podobný motiv. Ukřižovaným ovšem není Ježíš Kristus, nebo alespoň ne tak, jak ho známe, ale bytost s protáhlou nelidsky vypadající hlavou a ústy, bez očí a s dlouhými a vyzáblými končetinami, zakončenými drápy. Jde o diákona, prvotní formu vetřelce, jehož podobu spatříme ve finální scéně filmu.

Naskýtají se otázky. Jakou má spojitost tato bytost ze síně s nádoby s naším Ježíšem Kristem a proč v době, kdy byl Ježíš ukřižován, byla Inženýry, stvořiteli lidstva, plánována smrtelná pomsta všemu živému na Zemi? Ridley Scott v rozhovoru pro Movies.com uvedl, že Ježíš Kristus by ve filmu Prométheus mohl představovat emisara, vyslaného Inženýry na Zemi, aby zastavil rozklad společnosti a lidí samotných, tedy aby hlásal dobro a přivedl na cestu dobra co nejvíce následovníků. Místo zdárného dokončení poslání byl ukřižován⁸⁴. V tom případě je nasnadě chápat vzniklou situaci na základně na planetě LV 223 jako přípravu na odlet na Zemi s cílem zničit lidstvo. Něco se ovšem v průběhu pokazilo a místo zničení Země došlo ke zničení téměř všech Inženýrů, kteří se na základně vyskytovali. Pomsta se obrátila proti nim, nestálá černá tekutina se dostala ven z nádob a nakazila většinu Inženýrů. Všechno ale mohlo být jinak. Jak je psáno v Bibli, byl Ježíš za nějaký čas po svém zmrtvýchvstání vzat na nebesa. „Po osmi týdnech seslal Bůh na Zemi Ducha svatého a jím ‚pokřtil‘ učedníky Ježíše Krista. A Ježíš s definitivní platností opouští pozemský svět. Tedy následovalo nanebevzetí Ježíše Krista.“⁸⁵

⁸⁴MOVIES.COM. *Dialogue: Sir Ridley Scott Explains 'Prometheus,' Explores Our Past, and Teases Future 'Alien' Stories.* [online]. Aktualizováno 5. 6. 2012 [cit. 28. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.movies.com/movie-news/ridley-scott-prometheus-interview/8232>.

⁸⁵PLAVOVLÁSKA. *Boží hod Velikonoční.* [online]. Aktualizováno 8. 4. 2012. [cit. 28. 11. 2012]. Dostupné z: http://www.zenax.cz/bozi_hod_velikonocni_6013.htm.

V rámci filmu by se dalo usuzovat, že se Ježíš Kristus, zde v podobě diákona, vrátil zpět do Království Božího, tedy zpět na základnu, a zničil všechny, kteří chtěli potrestat neposlušnost lidstva na Zemi. Že se na základně pohyboval jiný tvor než člověk bychom mohli usuzovat díky vynechaným scénám filmu. Asi dvouminutová scéna se věnuje dvojici ztracených vědců, Milburnovi a Fifieldovi. Milburn v jednom momentě nalezne na zemi velký kus svlečené kůže, která patřila hadovitému tvorů, označovanému jako *Hammerpede*, který nakonec Milburna usmrtí. Kůže, nalezená na zemi v chodbách pyramidy, byla evidentně staršího data vzhledem k suchosti a lámavosti a měla větší průměr, než dosud viděný *hammerpede*. Víme, že v momentě, kdy vědci vstoupí do místnosti s nádobami, spustí se neviditelný alarm, jenž způsobí, že ze země vylézají červi a z nádob teče černá tekutina, která červy transformuje do podoby zmíněných *Hammerpedeů*. Stejný proces mohl nastat v inkriminované době před dvěma tisíci lety, kdy se na planetu dostal buď člověk, nebo hybrid člověka a oné neznámé mimozemské látky, která se nachází na LV 223.

Další vodítko k pochopení tohoto motivu se naskýtá v momentě, kdy Holloway nalezne oltář s vyobrazeným ukřižovaným diákonem. Tehdy prohlásí že „*tohle je jen další hrobka*“⁸⁶. Mohl a nemusel mít na mysli hrobku, která patřila Ježíši, což by mohlo podporovat i umístění zvláštního kamenného oltáře, na kterém je položena miska, která může představovat stejnou misku, která svým obsahem způsobila dekonstrukci Inženýra v prologu filmu. Umístění misky na oltáři může být reminiscence na sebeobětování se jak prvotního dárce života, tak i mimozemského Ježíše, vykupitele lidstva.

Poslední možný motiv převzatý z Bible je obsažen v názvu planety LV 223. Může a nemusí to být odkaz na knihu Leviticus ze Starého zákona. Číslo by tedy znamenalo kapitolu a větu. „Rci jim: Kdo by koli ze všeho semene vašeho v pronároděch vašich přistoupil ku posvěceným věcem, kterýchž by posvětili synové Izraelští Hospodinu, když nečistota jeho na něm jest, vyhlazena bude duše ta od tváři mé: Já jsem Hospodin“⁸⁷.

⁸⁶ „this is just another tomb“.

⁸⁷ BIBLE KRALICKÁ, Nakladatelství Česká biblická společnost, 2010. S. 115. ISBN 978-80-87287-26-2. Leviticus, 22:3.

2.7. Obětování sebe ve prospěch druhých, obětování druhých ve prospěch sobě.

Poslední motiv, který zde bude analyzován, je volný, dynamický. Zabývá se proměnlivým vztahem mezi postavami ve filmu, aby skrze ně vysledoval linku vyšších cílů a osobní msty, propojující tento motiv. Tato linka může představovat skrytou sociologickou sondu, která postavy zacházejí se svým tělem a těly druhých ve smyslu zachránit druhé nebo sám sebe. V rámci této kapitoly si připomeneme některé motivy, které byly v průběhu práce již zmíněny.

Prvním motivem obětování sebe ve prospěch druhých, se kterým se ve filmu setkáme, je rituální akt Inženýra. Skrze obětování sebe způsobí vznik života na nejmenované planetě. V jeho případě jde na první pohled o nesobecký akt, kdy skrze svoji smrt, přivede k životu dosud nehostinnou planetu. Projekt osídlování, který vedla rasa, ke které postava Inženýra patřila, nám je představen pouze na jednom příkladu. Nevíme, jestli nedocházelo ke stejným událostem na jiných planetách ve vesmíru a hlavně nevíme, za jakým cílem tento projekt byl veden. Skrze obětovaného tedy vzešlo lidstvo, které bylo po dlouhou dobu pozorováno.

Vzhledem k průběhu děje filmu Prométheus je naznačeno, že celý tento akt byl v rámci vyššího cíle. Elisabeth Shaw prostřednictvím Davida zjišťuje, že rasa, která původně stvořila lidstvo, má nyní nepřátelské úmysly. Chápat tento akt jako odplatu by bylo krátkozraké, alespoň prozatím, než bude natočen Prométheus 2.

Druhým případem setkání se s tímto motivem je, když se David rozhodne na rozkaz Weylanda prozkoumat charakter látky, obsažené v nádobě, přivezené z pyramidy. Tentokrát jde však o obětování ne ve prospěch Davida, ale jeho pána Weylanda. Celý tento motiv se skrývá za povrchním dojmem, že se David mstí Charliemu Hollowayovi za jeho posměch a urážky. David však zřejmě tuší, že mezi Hollowayem a Shaw dojde dříve či později k fyzickému kontaktu. Neobětuje tedy jednoho, ale rovnou dva lidi pro vyšší cíl. Zdá se také, že David ví, že za pomoci této neznámé látky bylo stvořeno lidstvo. Díky tomu možná Weyland, kterého David informoval, vydal rozkaz, aby se tato látka nejprve otestovala.

Třetím případem obětování je moment, kdy se Weyland rozhodne vydat na setkání se s Inženýrem v kryospánku. Nejprve dostane varování od své dcery Meredith Vickersové, že ho „tam dole“ čeká smrt. Weylanda se však rozhodl obětovat David, jeho

syn a nejlepší dílo. David ví, že Inženýr v kryospánku nemá přátelské úmysly. Ví, jaký náklad nese jeho loď a komu je určen. Je ochoten ohrožit životy posádky i existence lidstva za cenu vlastního osvobození. V rozhovoru se Shaw ve scéně, kdy se chystá poslední výprava do útrobu pyramidy, David prohlásí, že je možné, že poté, co Weyland zemře, bude konečně svobodný. To je možné vodítko k pochopení Davidova jednání.

Čtvrtým motivem obětování je scéna, kdy se Janek rozhodne neposlechnout rozkaz své nadřízené Meredith Vickers a spolu se svými dvěma kopiloty se rozhodně sestřelit odlétající mimozemskou loď i za cenu ztráty vlastního života. Svou smrtí zastaví zkázu, která čekala lidstvo. Meredith Vickers zde představuje protipól nesobeckému jednání Janeka. Jejím přáním bylo vrátit se zpět na Zem nejen proto, že si svého života cenila více, než životů druhých, ale hlavně chtěla ušetřit trilion dolarů, peněžní cenu Prométhea.

Pátým motivem, je motiv obětování lidstva Inženýrem, letícím na Zemi. Završil by tak dílo svého předchůdce, jenž ve spojení se stejnou látkou zničil vlastní tělo, ze kterého posléze lidstvo vzniklo. Opět je zde přítomen náznak vyššího cíle, a to díky Davidovi, který před probuzením Inženýra z kryospánku pronese větu „aby se mohlo tvořit, je nutné napřed ničit“⁸⁸. Pozornosti se však dostalo jen části o ničení. Lze tedy předpokládat, že Inženýři byli neustále v cyklu tvoření a ničení. Důvod pro tyto činy bude možná vysvětlen v pokračování filmu.

Vypozorovali jsme, že motiv obětování má pro děj filmu význam dynamické proměny. Přestože mu diváci při sledování filmu nejspíše nebudou věnovat přílišnou pozornost, je pro děj důležitý. Opakovaně upozorňuje na *vyšší cíle*, které nejsou v příběhu přímo vysvětleny. Vede nás skrze první a pátý příklad k poznání, že lidstvo je pro Inženýry pouze prostředek k jiným, neznámým cílům. Lidstvo tedy má v mytologii tohoto filmu úlohu pokusných zvířat, které se vzepřeli svým stvořitelům, aby si vybojovali svou vlastní svobodu.

⁸⁸ „sometimes to create, one must first destroy“.

3. FORMOVÁNÍ NOVÉHO FIKČNÍHO SVĚTA

3.1. Analýza osobní motivace Ridleyho Scotta

Ridley Scott pomohl v osmdesátých letech definovat nové pojetí vědecko-fantastického žánru tím, že natočil dva filmy⁸⁹, které se vyznačovaly dystopickým úhlem pohledu na budoucnost. V jeho verzi budoucnosti lidé cestují vesmírem, dobývají ho kousek po kousku a utvrzují se ve své nadřazenosti i tím, že vytváří životaschopné klony, které mají za úkol převzít těžkou práci lidí na svá bedra.

Nyní se Scott zaměřil na minulost, konkrétně na stvoření života na Zemi. Témata, která použil v předchozích sci-fi filmech, se mu totiž zdála vyčerpaná, a tak se zaměřil na otázky, které jsou v současné době předmětem vědeckých dohad a diskuzí. Těmto otázkám předchází všeobecně známá filosofická věta: „Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme“. Scott se rozhodl vystavit příběh svého nového filmu na podobných otázkách. Rozhodl se však odvrátit se od všeobecně uznávané evoluční teorie a zaměřit se na myšlenku, že lidstvo bylo od svého počátku v kontaktu s vyšší mimozemskou rasou, či bylo touto rasou dokonce i stvořeno, jak je naznačováno v mytologických příbězích mnoha starověkých civilizací. Od mytologických textů vedla jeho cesta ke studiu spekulativních teorií, zabývajících se právě kontaktem starověkého člověka s mimozemšťany. Neprůkaznost a hlavně bulvární povaha těchto teorií posloužila jako myšlenkový základ pro zcela novou filmovou mytologii, pro nový fikční filmový svět. Vyskytla se celá plejáda nových motivů, které by mohly posloužit jako vhodný prostředek ke zkonstruování nového filmového prostředí. Možná touha šokovat, vedla režiséra k reinterpretaci takových témat, které dosud byly tabu. Mimo jiné jde v tomto případě o témata známá z Bible. Méně šokující, ale stejně efektní, je využití témat převzatých ze starověkých mytologií. Stejně tak využívá i aktuální sociologická témata, jako je vztah k rodičům a k vlastnímu rodičovství. Nový film dostal

⁸⁹ Vetřelec, 1979 a Blade Runner, 1982.

jméno Prométheus, podle bájného otce lidstva. Tento film je specifický tím, že posloužil jako odrazový můstek mezi dvěma fikčními světy. Zároveň tyto světy zčásti propojuje.

V mnoha recenzích je tvůrci vyčítáno, že se film málo zabývá tématem Vetřelce, přestože bylo avizováno, že jde o prequel stejnojmenného filmu. Film Prométheus je i není významově spojen s prvním Scottovým sci-fi filmem Vetřelec. Ridley Scott se domníval, že postava Vetřelce byla během čtyř filmů vyčerpána, stal se ikonickou, ale přestala být děsivou.⁹⁰

Ridley Scott uvedl, že ho „udivilo, proč se nikdo nikdy nezeptal, co je zač, ta velká postava, sedící v křesle“⁹¹ na ztroskotané lodi. Taktéž se zamýšlel nad touto ztroskotanou lodí ve tvaru koňské podkovy, co převážela, odkud a kam. Tyto domněnky považoval Scott za podklady pro vznik prequelu Vetřelce. Jak již bylo uvedeno, Scott považoval téma Vetřelce za vyčerpané, přesto se rozhodl držet jedné zásadní postavy, které se ve filmu nedostalo mnoho prostoru. Na myšlence nadřazenosti této rasy vystavěl nová dějová východiska. Tohoto „vesmírného jezdce“ označil za člena rasy, zabývající se genetickým inženýrstvím a z toho vycházejícím cíleným oživováním planet s potenciálem udržet a rozvíjet život. Za jednu z těchto planet se Scott rozhodl nepřímě jmenovat i naši planetu Zemi. Tímto krokem získal dostatek materiálu pro víc jak jeden film.

Tento krok můžeme chápat jako pokus o velkolepý návrat režiséra k žánru sci-fi. Je možné, že jde o kalkulovaný způsob, jak se navrátit k žánru, který Scott pomohl definovat, a který ho celosvětově proslavil jako kultovního filmového tvůrce. Mohl by mu pomoci pozvednout upadající slávu po nepříliš dobře přijatém snímku *Robin Hood* z roku 2010. Proto se můžeme domnívat, že Ridley Scott potřeboval dostatečně šokující náměty pro svůj další film. Ty by totiž přilákaly do kin nejen věrné fanoušky, ale nové, početné obecenstvo. Prométheus totiž i přes své průměrné hodnocení má potenciál stát se kultovním, či přinejmenším důležitým filmem. Obsahuje domněnky, jež se opět potvrdí či vyvrátí až za mnoho let, a které budou dlouhodobě kulminovat. Dobový trend hledání forem života ve vesmíru je totiž v samých počátcích.

⁹⁰ SALISBURY, Mark. *Prometheus, The art of the film*. Nakladatelství Titan Books, 2012. Vydání první. S. 15. 3579108642.

⁹¹ „I was curious that nobody ever asked, who is the big guy sitting in the seat“. SALISBURY, Mark. *Prometheus, The art of the film*. Nakladatelství Titan Books, 2012. Vydání první. S. 10. 3579108642.

V současné době jsme ve stadiu hledání života či jeho pozůstatků v rámci naší galaxie. Byla vyslána sonda na Mars, která právě získala materiály, které podle vědců budou důvodem k přepsání historie⁹².

Spekuluje se o nález planet⁹³ s podobnými parametry, jaké má Země, a která by mohla hostit život na svém povrchu. Vědecký pokrok v oblasti astronomie a astrofyziky tedy přináší kromě nových poznatků i nové náměty pro filmy žánru sci-fi. V současné době se totiž sci-fi filmy inspirují právě a jedině touto oblastí. Můžeme tedy usuzovat, že Ridley Scott chce nést podíl na spoluvytváření nových milníků v oblasti kinematografie.

3.2. Kontext Vetřelce

V rámci určité návaznosti Prométhea na film Vetřelec, je nutno se podívat na důvody, které vedly Ridleyho Scotta k natáčení. Kromě postavy Vesmírného Žokeje, bylo nutno vysvětlit i původ vetřelčích vajec, které převážela ztroskotaná mimozemská loď. V rámci příběhu Vetřelce totiž známe pouze část vývoje tohoto tvora. Jakkoli složitý proces jeho vzniku probíhal v sériích o vetřelcích, neznali jsme samotný vznik a místo vzniku tohoto druhu. Ve filmu Prométheus je částečně vysvětlen jeho životní cyklus. Víme, že jeho původ má virový charakter, který přetváří původní životní formy v nové. Víme také, co se stane, dojde li ke spojení viru s člověkem, jak působí na mužské pohlaví a jak na ženské. Ze složitého procesu spojení viru s mužským pohlavím dojde k pohlavnímu nakažení ženy, která následkem toho otěhotní. Výsledně dojde ke stvoření vzdálenému předchůdci *facehuggera*⁹⁴, kterého známe ze série o vetřelcích. Tento facehugger se musí spojit s další životní formou, Inženýrem. Z jejich spojení vzejde diákon, tedy prvotní verze vetřelce. Ale už nevíme, jestli je diákon pouze dalším stupněm k finální podobě vetřelce, nebo je to první *královna*, která začne klást vejce. Nevíme tedy dvě důležité věci pro vysvětlení existence tohoto mimozemského tvora. Nevíme, odkud pochází, a nevíme, jakým dalším procesem musí projít od diákona směrem k prvnímu klasickému vetřelci.

⁹² ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Curiosity prý přepíše historii, sliboval vědec. Večer už se vyjádření mírnilo*. [online]. Aktualizováno 21. 11. 2012. [cit. 26. 11. 2012]. Celý článek dostupný z: < <http://zpravy.ihned.cz/svet-usa/c1-58700950-objev-sondy-curiosity-zatrese-zemekouli-vedci-taji-co-nasla> >

⁹³ Gliese 581d. MICHNA, Vladimír. *Na vzdálené planetě může být život, panuje na ní červená noc*. [online]. Aktualizováno 18. 6. 2011. [cit. 26. 11. 2012]. Článek dostupný z: < <http://www.novinky.cz/veda-skoly/233815-na-vzdalene-planete-muze-byt-zivot-panuje-na-ni-cervena-noc.html> >

⁹⁴ Forma vetřelce, která se ve filmu Vetřelec přisála k obličejí Johna Hurta. Poté, co do něj nakladl vejce, tento tvor odumřel.

Z toho bychom si mohli položit další důležité otázky: Z jakého důvodu se tento životní druh vyskytoval na základně Inženýrů a proč mělo být jejím prostřednictvím zničeno lidstvo. Můžeme pouze doufat, že se vysvětlení dočkáme v pokračování *Prométhea*, které je v procesu plánování. Tento film tedy můžeme chápat jako motiv, konkrétně jako volný motiv, který je spojen s filmem *Vetřelec*. Je to plnohodnotný film s vlastním světem, ale zároveň volně vysvětluje dosud neřešené otázky ohledně postavy mrtvého mimozemského pilota a nákladu jeho lodi.

3.3. Kontext *Blade Runnera*

Na myšlenku propojení filmů *Prométheus* a *Blade Runner* nás přivádí postava Davida. Jeho představitel Michael Fassbender v rozhovoru pro [Shocktillyoudrop.com](http://www.shocktillyoudrop.com)⁹⁵ uvedl, že se při přípravě na roli androida Davida inspiroval mimojiné replikanty z filmu *Blade Runner*. Konkrétně přiznal, že studoval postavu replikantky Rachael, která vykazovala jistý náznak oduševnělosti, ale je jisté, že David v sobě má i něco z Roye Battyho, vůdce replikantů. Oba dva jsou postavami, kterým schází morálka, a kteří jsou schopni chladnokrevně vydat všanc životy jiných, jen proto, aby oni mohli žít. Battyho agresivita byla projevem vůle k životu a David, který je skrytý manipulátor, je tedy stejně nebezpečný jako on. „Bonusový materiál na vydání Blu-ray disku *Promethea* potvrdil, že existuje spojení mezi *Vetřelcem* a *Blade Runnerem*, dokonce, že sdílejí stejné universum“⁹⁶. Spojitost mezi Weyland Corporation ve *Vetřelci* a Tyrell Corporation v *Blade Runnerovi* tedy existuje⁹⁷. Vzhledem k avizovanému natáčení pokračování *Blade Runnera* se můžeme jen dohadovat, nakolik se Ridley Scott rozhodne tyto světy propojit.

⁹⁵ DOUGLAS, Edward. *Interviú: Michael Fassbender on Prometheus*. [online]. Aktualizováno 3. 6. 2012 [cit. 26. 11. 2012]. Celý článek dostupný z: < <http://www.shocktillyoudrop.com/news/167825-interview-michael-fassbender-on-prometheus> >

⁹⁶ BRITT, Ryan. *New Prometheus Material Confirms: Blade Runner and Alien Share a Universe!* [online]. Aktualizováno 5. 10. 2012. [cit. 26. 11. 2012]. Celý článek dostupný z: < <http://www.tor.com/blogs/2012/10/new-prometheus-material-confirms-blade-runner-and-alien-share-a-universe> >

⁹⁷ Tamtéž.

3.4. Zdroje nové inspirace

Pro kompletní analýzu motivace je nutno se zaměřit na inspirační zdroje tvůrců filmu *Prométheus* a na důvody jejich použití. Ridley Scott uvedl jako hlavní inspirační zdroj dílo Ericha Von Danikena. Jeho kniha *Vzpomínky na budoucnost*, ze které čerpá tato práce, je vědeckou obcí považována za spekulace. Když necháme stranou úvahy o tom, jestli má Daniken pravdu nebo nemá, dá se toto dílo považovat za zdroj inspirace pro tvoření nových fikčních světů. Daniken totiž, jak naznačuje název jeho knihy, tvrdí, že vše, k čemu v oblasti astronomie lidstvo teprve dospívá svým vývojem, bylo předmětem učení mimozemských návštěvníků, které tito návštěvníci předali primitivním obyvatelům naší planety. V úvodu své knihy píše: „V našem náboženství se také ledacos nerýmuje. Všechna náboženství shodně slibují lidstvu blaho a pomoc, také prastarí bohové slíbili totéž. Proč své sliby nesplnili? Proč naopak použili proti primitivním lidem supermoderní zbraně? A proč se dokonce chystali lidstvo zničit? Smiřme se s myšlenkou zhroucení systému představ, budovaného celá tisíciletí“⁹⁸. V tomto krátkém zamyšlení lze spatřit inspirační zdroj Ridleyho Scotta, neboť film *Prométheus* pracuje s ekvivalentem těchto otázek. Můžeme se domnívat, že Scottova motivace byla uvést publikum do nejistoty. *Prométheus* totiž i přes svůj fiktivní charakter vyvolává v obecnstvu otázky o jejich vlastním původu, nutí je pochybovat o zavedených konvencích vědy. A právě tato nejistota, jak také zmiňoval Czvetan Todorov, je živná půda pro tvoření fikce.

V této práci bylo použito i dílo dalšího spekulativního teoretika Zecharia Sitchina. Ridley Scott sice nikde nezmněl, že by Sitchinovo dílo využil jako inspirační zdroj, přesto lze v *Prométheovi* vysledovat některé jevy, které naznačují, že k inspiraci došlo. Sitchin se ve své práci zabýval teorií, že starověká sumerská civilizace byla v úzkém spojení, ne-li propojení s mimozemšťany. Tvrdí, že tito mimozemšťané byli považováni za bohy, kteří naučili Sumery neuvěřitelným dovednostem a znalostem a uspíšili tak jejich vývoj. Hlavní dar, který jim byl předán, bylo klínové písmo. Původ Sumerů, stejně jako jejich písmo, je nejasný. Ve filmu *Prométheus* se zmínka o Sumerech objevuje nejen v úvodu, kdy Holloway vysvětluje posádce důvod cesty, ale hlavně také ve scénách, kdy posádka prozkoumává nitro pyramidy. Veškeré nápisy, které je ve filmu možno spatřit, jsou v klínovém písmu. To je, zdá se, vodítko, které by

⁹⁸ DANIEN, Erich von. *Vzpomínky na budoucnost*. Nakladatelství Orbis, 1971. Vydání páté. S. 7. 11-010-71.

mělo obecnstvo dovést ke stejným pochybnostem, jako v případě citování díla Ericha Von Danikena.

4. ZÁVĚR

Práce se zabývá motivickou analýzou filmu *Prométheus* a důvodem jejich využití. Cílem této práce bylo analyzovat vybrané motivy, které tvoří významové pozadí filmu a popsat proč se je režisér rozhodl použít. Na příkladu prvního motivu, převzatého ze starořeckého mýtu o Prométheovi jsme zjistili, jak režisér přistupuje k inspiračnímu zdroji a jak jej utváří k obrazu svému. Charakteristiku tohoto motivu rozdělujeme mezi postavu a předmět, konkrétně kosmickou loď. Také jsme pomocí něj zjistili, jak režisér nahlíží na lidstvo ve fikčním světě filmu *Prometheus*. Na příkladu druhého motivu jsme lidstvo charakterizovali jako produkt pro účely nadřazené mimozemské rasy, vyvodili jsme možné závěry pro jeho vznik a našli literární ekvivalent tohoto motivu ve starověkých literárních pramenech. V analýze motivu polarity jsme porovnali obraz božstva a lidstva, v důsledku čehož jsme zjistili, že lidstvo se ve Scottově fikčním světě začíná stavět na úroveň bohů, což dokládá i fakt, že svým způsobem napodobili jejich umění genetického inženýrství, přičemž stvořili ne živého, ale umělého člověka. Tím si v podstatě vyrobili nepřítel, stejně jako bohové stvořili lidstvo, které je nakonec možná vyhubí. V navazujícím motivu se řešil psychologický profil umělého člověka Davida. I to je pro současnou vědu velký otazník. V rozmachu tvoření co nejlepšího robota, který by dokázal imitovat člověka, se skrývá velké nebezpečí pro lidstvo, v jehož důsledku by se mohlo stát, že se umělá inteligence stane nezávislá na svém programátorovi. Předposlední motiv analyzoval přítomnost biblických námětů, které si však Scott upravil pro své potřeby. Hereticky modifikuje jejich význam, aby dodal svému filmu další rozměr. Poslední motiv sleduje vztahy postav ke svému tělu a k tělu druhých, analyzuje skrytý propojený motiv vyššího cíle, který není ve filmu zcela vyjasněn. V druhé části jsme se věnovali osobní motivaci Ridleyho Scotta, na jejímž příkladě jsme chtěli poukázat na možné důvody a východiska filmu. Pochopili jsme, že režisér má v plánu vytvořit komplexní fikční svět, který by propojoval jeho nejzásadnější filmová díla žánru sci-fi, čehož má docílit pomocí natočení sequelů *Prométhea* a *Blade Runnera*. Tímto činem by režisér Ridley Scott mohl důstojně uzavřít svou bohatou režisérskou kariéru a zanechat po sobě kultovní odkaz, který by mohl ovlivnit práci jiných tvůrců.

5. PRAMENY A LITERATURA

5.1. Prameny

Prometheus (2012)

124 min.

Ratio: 1.66: 1, 35/77 mm

Režie: Ridley Scott

Kamera: Dariusz Wolski

Střih: Pietro Scalia

Scénář: Damon Lindelof, John Spaihts, Dan O'Bannon, Ronald Schusett.

Produkce: Michael Costigan, Michael Ellenberg, David Giller, Walter Hill, Mark Hufam, Teresa Kelly, Damon Lindelof, Mary Richards, Ridley Scott

Hudba: Marc Streitenfeld

Hrají: Noomi Rapace, Michael Fassbender, Logan Marshall Green, Charlize Theron, Idris Elba, Guy Pearce a další.

Vetřelec (1979)

Režie: Ridley Scott

Kamera: Derek Vanlint

Střih: David Crowther, Terry Rawlings, Peter Weatherley

Scénář: Dan O'Bannon, Ronald Schusett

Produkce: Gordon Carroll, David Giler, Walter Hill, Ivor Powell, Ronald Schusett

Hudba: Jerry Goldsmith

Hrají: Tom Skerrit, Sigourney Weaver, John Hurt, Veronica Cartwright, Ian Holm, Harry Dean Stanton, Yaphet Kotto, Bolaji Badejo.

DANIKEN, erich Von. Vzpomínky na budoucnost. Nakladatelství Orbis, 1971. Vydání páté, 11-010-71

SITCHIN, Zecharia. Dvanáctá planeta. Nakladatelství Dobra, 2003.

SITCHIN, Zecharia. Návrat ke Genesis. Nakladatelství Dobra, 2003

BIBLE KRALICKÁ, Nakladatelství Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-26-2

Peter Weyland TED talk 2023. (Prometheus viral). [online]. [cit. 25. 10. 2012]. Dostupné z: < <http://www.youtube.com/watch?v=lpYUW0ekPSA> >

Lawrence z Arábie (1962). Režie: David Lean

Blade Runner (1982). Režie: Ridley Scott

Robin Hood (2010). Režie: Ridley Scott

5.2. Literatura

SALISBURY, Mark. Prometheus, The Art of the Film. Nakladatelství Titan Books, 2012. Vydání první, 3579108642

SCANLON, Paul, GROSS, Michael. The Book of Alien. Nakladatelství Titan Books, 1993. ISBN 978-1-85286-483-5

PETRŮ, Eduard. Úvod do studia literární vědy. Olomouc: Nakladatelství Rubico, 2000. S. 102. ISBN 80-85839-44-X

DENBY, David. 2012. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 18. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < http://www.newyorker.com/arts/critics/cinema/2012/06/18/120618crici_cinema_denby >

TOMAŠEVSKIJ, Boris. Teorie Literatury. Brno: Lidové nakladatelství, 1970. S. 128. ISBN 26-077-70

TODOROV, Tzvetan. Úvod do fantastické literatury. Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1676-6

BORDWELL, David, THOMPSONOVÁ, Kristin. Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu. Nakladatelství AMU, 2010. ISBN 978-0-07-338616-4

BOTT, Adrian. Recenze: *Prometheus Unbound: What the movie was actually about*. [online]. Aktualizováno 12. 11. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://cavalorn.livejournal.com/584135.html> >

ŠÁLEK, Vratislav. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 1. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://filmserver.cz/clanek/3762/prometheus/> >

KOKEŠ, D. Radomír. Recenze: *Prometheus oslňuje jen výpravou a Fassbenderem*. [online]. Aktualizováno 7. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://aktualne.centrum.cz/kultura/film/recenze/clanek.phtml?id=748015> >

TRAILLOVÁ, Nancy H. Možné světy fantastiky: Vznik paranormální fikce. Nakladatelství Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1908-0

VERNANT, Jean – Pierre. Vesmír, bohové, lidé. Nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, 2001. ISBN 80-7185-344-5

PETIŠKA, Eduard. Staré řecké báje a pověsti. Ottovo Nakladatelství, 2006. ISBN 978-80-7360-489-9

BACHELARD, Gaston. Psychoanalýza ohně. Nakladatelství Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204 0505-4

TRENCSENYI – WALDAPFEL, Imre. Mytologie. Nakladatelství Odeon, 1967. Vydání první. 02-60 01-056-67

FRAZER, James George. Zlatá ratolest. Nakladatelství Odeon, 1977. Vydání první. 01-057-77. S. 278

HORNADAY, Ann. 2012. Recenze: *Bring expectations down to Earth*. [online]. Aktualizováno 8. 6. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://www.washingtonpost.com/gog/movies/prometheus-3d,1179079/critic-review.html#reviewNum1> >

EBERT, Roger. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 6. 8. 2012. [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://rogerebert.suntimes.com/apps/pbcs.dll/article?AID=/20120606/REVIEWS/120609989> >

PROSECKÝ, Jiří. SLOVA DO HLÍNY VEPSANÁ. Mýty a legendy Babylonu. Nakladatelství Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1893-9.

ZILLMER, Hans – Joachim. Darwinův omyl. Nakladatelství Euromedia Group, 2001. ISBN 80-7202-879-0

ŽĎÁREK, Pavel. Recenze: *Prometheus*. [online]. Aktualizováno 7. 6. 2012 [cit. 27. 11. 2012]. Dostupné z: < <http://www.cinemamagazine.cz/recenze/46002/prometheus> >

FRANZ VON, Marie -Luise. Psychologický výklad pohádek. Nakladatelství Portál, 1998. ISBN 80-7178-260-2

FLÍGL, Jiří. *Prometheus, vetřelčí troll-projekt*. Cinepur, č. 82. Sdružení přátel Cinepuru, 2012. S. 44 ISSN 1213-516X

ESTÉS, Klarissa Pinkola. Ženy, které běhaly s vlky. Nakladatelství Pragma, 1995. ISBN 80-7205-648-4

6. RESUMÉ (SUMMARY)

Bakalářská práce se zabývá interpretací ideových motivů ve filmu Prometheus. Vzhledem k tomu, že film pracuje s teologickými a filosofickými otázkami o tom, kdo jsme a kdo byl náš stvořitel, se práce zaměřuje na analýzu četných odkazů na sumerskou mytologii, výklad o stvoření světa ze Starého zákona, výklad z Nového zákona a spekulativní vědecké teorie o vzniku světa, ze kterých tvůrce filmu čerpal. Práce je koncipována jako motivická analýza, která se bude zabývat konkrétními motivy a jejich symbolikou ve struktuře celého filmu. Primárním cílem je identifikovat základní ideové motivy převzaté z mytologie, náboženství a spekulativních teorií o vzniku lidstva a jejich interpretace v rámci světového názoru Ridleyho Scotta. Sekundárním cílem této práce je interpretovat za jakým účelem Ridley Scott tyto motivy využívá a jaká byla jeho ideová motivace, vedoucí k natočení filmu Prometheus. Krátce také zobecníme, jak režisér používá tyto motivy pro rozšíření či narušení konvencí žánru nastolených filmem Větrlec.

SUMMARY

The bachelor thesis deals with the interpretation of philosophical themes in the movie Prometheus. Because the film works with theological and philosophical questions about who we are and who was our creator, it focuses on the analysis of numerous references to Sumerian mythology, explanation of the Creation of the world based on Old Testament, New Testament interpretation and speculative scientific theories of the Creation of the world, which were the sources of inspiration of the film author. The thesis is composed as a motivic analysis, which would deal with specific motifs and symbolics in the structure of the film. The primary objective is to identify elementary ideological motifs taken from the mythology, religion and speculative theories about the origin of the human race and their interpretation with respect to Ridley Scott's world view. The secondary objective of the thesis is to interpret the purpose of usage of these motifs and what was the ideological motivation that led to making the Prometheus. We will also illuminate how Scott uses these motifs to extend or deconstruct genre conventions established by the Alien film.

7. ANOTACE

Autor práce: Jana Ganevová

Katedra: Katedra filmových, divadelních a mediálních studií

Fakulta: Filozofická

Název práce: Ideové motivy a jejich funkce ve filmu Prometheus

Vedoucí práce: Mgr. Luboš Ptáček Ph.D.

Celkový počet znaků: 130 199 (včetně mezer)

Klíčová slova: motivická analýza, Prometheus, Ridley Scott, motiv.

Tématem práce je ideová analýza vybraných motivů ve filmu Prometheus režiséra Ridleyho Scotta, převzatých z mytologie, Bible a spekulativních teorií o vzniku lidstva. Pro zkoumání byla zvolena motivická analýza. Pro zkoumání přístupu k filmu byly zvoleny recenze v anglickém i českém jazyce. Primárním cílem je analyzovat vybrané motivy ve filmu, sekundárním cílem je interpretovat účel jejich použití a osobní motivaci Ridleyho Scotta pro zvolení daného tématu.